

Oskari Vilhelm Haaramo:

**Vanhankansan
“tervaskantoja”
Isojoen
Vanhassakylässä.**

Koonnut: Matti Rasilainen

Esipuhe:

Oskari Vilhelm Haaramo (1878-1966) kirjoitteli juttuja vuoden 1949 Suupohjan Sanomiin Vanhankylässä tunnetuista henkilöistä, jotka hänen nuoruudessaan olivat kylässä vaikuttaneet. Huhtikuun 27. julkaistiin ensimmäinen kirjoitus. Se alkaa seuraavasti: *"Näiden rivien kirjoittajan tarkoituksena on muutamien sanoin muistella Isojoen Vanhastakylästä viime vuosisadan loppupuolelta niitä vanhankansan miehiä, jotka eniten ovat jääneet mieleen."* Kaiken kaikkiaan juttuja kertyi 12 eri "tervaskannosta", kuten hän henkilöittää kutsuu. Suupohjan Sanomien numerointi ei pysy ajan tasalla ja viimeisen jutun numero onkin XI, kun numero IX

toistui kahdesti. Minun viehättää erikoisesti Oskarin kirjoitustyyli, joka on persoonallinen ja selkeä, sellainen, että lukeminen tuntuu hauskalta ja eteenpäinvievältä.

Tarkoitukseni on pelastaa nämä, ehkä muuten unohduksiin jäävät, tarinat luettavaksi ainakin niille, jotka O.V.Haaramon muistavat ja myös niille, jotka eivät häntä tavanneet, mutta ovat hänelle sukua tai ovat hänestä kuulleet.

29.12.2018

Matti Rasilainen

Oskari Vilhelm vuonna 1938.

Kannen kuva on otettu hänen työhuoneessaan Vanhankylän kansakoululla vuonna 1934.

SUUPOHJAN SANOMAT

Lehti ilmestyy keskiviikkona ja lauantaina aamulla.

TOIMITUS:
Kristiina, Koulukatu 4.
Puhelin 77.

Vastaava toimittaja:
Y. Linna.
Puh. 162.

Toimitussihteeri:
V. Paavola.

KONTTORI:
Kristiina, Koulukatu 4.
Puhelin 77.

Avoimna klo 9—16.
Postisiirtotili 68471.

ILMOITUSHINNAT:
Tekstin jälkeen 12:—, tekstin edellä 14:—, tekstissä 17:— palstamillimetriä. Kuolinilmoitukset 12:— mm. Vuosi-ilmoitusmaksu 400:—. Kihlaus-, syntymä- ja vihkimäilmoitukset 300:— kpl. Pienin ilmoitusmaksu 120:—.

Ilmoitukset jätettävä konttoriin 2 päivää ennen ilmestymispäivää klo 22 mennessä, muuten peritään 50 % lisämaksu.

TILAUSHINNAT:
1/1 v 300:—, 1/2 v. 160:—, 1/4 v. 100:—, 1 kk. 40:—. Ulkomaille 1/1 v. 900:—, 1/2 v. 500:—, 1/4 v. 280:—, 1 kk. 150:—.

Irtonumerot 5:—.

SUUPOHJAN SANOMAT

SUUPOHJAN SUOMALAISTEN ÄÄNENKANNATTAJA

N:o 25

Keskiviikkona huhtikuun 27 p:nä

1949

SUUPOHJAN SANOMAT

Lehti ilmestyy keskiviikkona ja lauantaina aamulla.

TOIMITUS:

Kristiina, Koulukatu 4.
Puhelin 77.

Vastaava toimittaja:
Y. Linna.
Puh. 162.

Toimitussihteeri:
V. Paavola.

KONTTORI:

Kristiina, Koulukatu 4.
Puhelin 77.

Avoinna klo 9—16.
Postisiirtotili 68471.

ILMOITUSHINNAT:

Tekstin jälkeen 12:—, tekstin edellä 14:—, tekstissä 17:— palstamillimetriä. Kuolinilmoitukset 12:— mm. Vuosi-ilmoitusmaksu 400:—, Kihlaus-, syntymä- ja vihkimäilmoitukset 200:— kpl. Pienin ilmoitus-

AXEL A. HERLIN

Varatuomari

Kristiina, Koulukatu 9. Puh. 36.

Suupohjan Lakiasiantoinmisto

Kauhajoki as. Puh. Aronkylä 106.

Asianajotoimisto
KIVINEN & IMMONEN
Vaasa. Puh. 2351 ja 3785.

ROLF WIDEN
Pormestari ja hov. ausk.
Kaskinen. Puh. 16 ja 111.

Asianajotoimisto
BACKMAN & EHRSTRÖM
Kristiinankaupunki
Rantakatu 50. Puh. 255.
Avoinna 9.30—11.00 ja 12.00—14.00.

Uuden tuotantomiljardin

anomus ja selostuslomakkeita on nyt saatavissa myymälöissämme. Avustusta myönnetään m.m. APULANTOJEN ja HEINÄNSIEMMENTEN ostoa varten. Kääntykää myymälöissämme toimihenkilöiden puoleen, jotka avustavat Teitä lomakkeiden täyttämässä.

Osuusliike SUUPOHJA

VANHANKYLÄN NUORISOSEURAN ja SOITTOKUNNAN järjestämä

Riemukas Vappujuhla

omalla talolla 1. 5. klo 20.00.

Simaa ja Tippaleipiä! — Ilmapalloja, lakkeja ja viuhkoja!
Reipasta ohjelmaa ja TANSSIA hyvällä soitolla!

Avioliitto- opetus.

Yleinen käsitys on ollut, että avioliitto osaltaan rakentaa vaistonvaraisesti ilman, että tarvittaisiin mitään opetusta sitä varten. Kirkko tosin vaatii avioliittoon vihittävalta rippikoulun, mutta yhteiskunta ei edellytä muuta kuin määrättyä ikää, terveyttä ja täysjärkisyttä. Rippikouluopetuskin sinänsä on tähän saakka hyvin vähän sivuuttanut varsinaisia avioliiton kysymyksiä. Kuitenkin suuret avioerotilastot osoittavat, ettei nykyajan monitahoisessa yhteiskunnassa avioliittokaan menesty enää ilman muuta vaistonvaraisesti hoidettuna. Monet vaarat ovat uhkaamassa ja tuomassa aviopuojoisille ärsykeitä, jotka kiihottavat heidät toimimaan sillä tavalla.

nyt ikkemat vaasan—Oumajan tu-
jaa. Vaasassa on joukko henkilöitä,
jotka ovat valmiit taloudellisesti tu-
kemaan yritystä, jos lauttaliikenne
jää nykyisen varustamon hoitoon.

lät.
— VALTIONVELKA oli maalisi-
kuun päätyessä 116.3 miljardia.

Vanhankansan "tervaskantoja" Isojoen Vanhassakylässä.

I.

"KAIVO-HEIKKI".

Näiden rivien kirjoittajan tarkoi-
tuksena on muutamain sanoin muistel-
la Isojoen Vanhastakylästä viime vuo-
sisadan loppupuolelta niitä vanhan
kansan miehiä, jotka eniten ovat jää-
neet mieleeni.

Alan Henrik eli Heikki Kaivo-ojas-
ta. Kylän keskuudessa sanottiin hän-
tä Kaivo-Heikiksi. Oljessani ensimmäi-
sellä vuosikymmenelläni oli Heikki jo
ikämies, ja asui perintötorpassaan n.k.
Kaivo-ojan päässä. Heikki oli kool-
taan aika pitkä, leveähartiainen mies
ja taitava puutyömies ja seppä. Kun
torpan maat olivat vähäiset, oli elat-
tusta hankittava sivutoimilla. Hänellä
oli oma paja hyvine sepänkaluineen.
Siellä hän kalkutteli vielä harmaapäi-
senä ukkona raudoittaen milloin "tril-
luja" (on kaksi-istumisia linjaalirat-
taita), milloin pari- ja savoorekia,
milloin "kalliten" viikatteita, milloin
kirveitä terästäen.

"Trillujen" puosot hän vahvisti it-
se tavallisesti talven aikana. Jo syys-
kesällä Heikki kuljeskeli "Järven ta-
kana" metsissä katsellen vääriä vähäi-
siä koivuja, joista voisi saada käärry-
jen pyöriin luonnonvääriä kiekkoja,
jotka olivat lujempia käytännössäkin.
Kiekkopuut hän veisteli kohta paikalla
melkein valmiiksi. Kun niitä oli veis-

teltty useita, sitoi hän ne väännettyillä
koivunvitsoilla yhteen niin, että voi
kirveellään nostaa silmukasta kimpun
olkapäälleen ja kantaa sillä. Heikillä
oli kyllä Kortesevalla ja Hanhimaas-
sa omatkin metsäpalstansa, mutta ei
hän "värkkipuita" etsiessään tietänyt
mitään rajoista. Hän sanoi, ettei Ju-
mala ole niitä istuttanut yhdelle
enempää kuin toisellekaan, ja siksi ei
ei hän paljontaan hämmästynyt siitä,
vaikka metsän omistaja sattui hänet
tapaamaan veistelemässä niitä met-
sänsäällä.

Tupansa orsille Heikki asetteli
"värkkinsä" kuivamaan ja pitkinä tal-
vipäivinä aamu- ja iltapuhteineen
Heikki valmisteli monet käärryjen pyö-
rät ja "trillut" sekä reet, joita sitten
kevään tultua ja ilman lämmentyä ru-
vettiin raudoittamaan. Kaupungista
Heikki kävi ostamassa käärryjen vyörau-
toja ynnä muuta rautaa, jota raudoi-
tuksissa tarvittiin. Pyörien raudoitus
olikin mieltäkiinnittävää työtä, sillä
hehkuvan punainen vyö oli pyörän
päälle saatua jäähdytettävä, sillä tuli
olisi pian polttanut kiekot mitättömik-
si, siksi oli varattava runsaasti vettä
jos ei maantien ojassa sattunut sitä
kyllyksi olemaan, että pyörää voi sii-
nä pyörittää. Kun rauta jäähdyi, ve-

jonkun matkaa ennenkuin oli sen peit-
tänyt lankuilla. Eräänä yksityiskohta-
na todetaan, että uhrin kenkiä ei ole
vielä löydetty.

täytyi se kokoon ja kiristi lujasti kie-
kot yhteen ja pysyi "päällä" kuten
sanonta kuuluu.

Tässä työssä vanheni Heikki vähi-
tellen, kunnes vuosisadan viimeisinä
vuosina 88 v. ikäisenä vaipu kuolon-
uneen.

Heikki ei ollut ainoastaan puusep-
pä ja rautaseppä, hän oli nuoruudes-
taan oppinut myöskin käymään met-
sällä. Lintuja hän pyydysti pauloilla
eli ansoilla, jotka hän itse teki hevo-
sen häntäjouhista pannen jatkoksi pel-
lavaa. Pauloihin piti ensiksi laittaa sil-
mukka ja sitten kiertää nyöriksi jou-
het kämmenellä lykkien reiden päälle
ja liittää mätät pellavan sukkaleet,
kun jouhet yksin olisivat olleet liian
ohuet n.k. paulan peräksi. Tämä perä
sitten pujotettiin silmukanläpi ja niin
oli paula valmis viritettäväksi. Jänik-
sen lankoja virittelee Heikki myöskin
talvella jäniksen toille. Saalis oli mo-
nesti runsas, mutta jos joku kvsvi
saaliista jotakin, ei hän ollut mitään
saanut. "Ei sivulle nousevaasta". Ka-
lamies Heikki myöskin oli oivallinen
ja siihen aikaan oli joessa kaloja, oli-
pa saukkojakin pyydettävänä. Syysöi-
nä hän kävi ruuhen kanssa tuulasta-
massakin. Sitä varten hän laittoi ruu-
heen sen etupäähän rautaisen telineen,
johon voitiin kuivia tervaspuita latoa
ja sytyttää tuleen lähdeittäessä vettä
melomaan. Soutumies tietysti täytyi
olla apuna. Heikki itse oli omatekemä
"ohrain" sopivan pitkän varren pääs-
sä tirkistämässä myöskin nopan puo-
lessa, näkykö vedessä kalaa johon

taan käsiteltäväksi valtioneuvostossa
ensi viikolla, ilmoitti valtiovarainminis-
teri Hiltunen lauantaina luonaan
käyneelle virkamiesliiton lähetystölle.

"ohraimensa" iskisi. Saihan silläkin
tavalla välistä suuriakin haukia ruu-
heensa. Oravia syksyisin ampui Heik-
ki myöskin.

"Mettoonkiima" kuitenkin oli Hei-
kille mieluisinta. Sinne paloi mieli kun
kevähangeet tulivat ja sopi käydä kat-
selemassa, missä metsot olivat sii-
piään pitkän hankia vetäneet. Niillä
vaiheilla ne myöhemmin lauloivat eli
"pitivät kiimaa", kuten hän sanoi.

"Mettoplassiansa" ei Heikki myös-
kään kenellekään ilmoittanut, vaikka
sitä kuinka olisi kyselty. Monta met-
soa Heikki pudotti eläissään saittimen
aikana. Ennen "fänkkipannuin" va-
rustetuin pyssyineen, sittemmin "knal-
lipyssyineen" ja lyjykuuluneen. Mo-
lemmat lajit tietysti ladattiin suun
kautta, kuten sitä nimitettiin.

Aarnihautojen etsijänä tuli Heikki
myöskin kuuluisaksi. Mutta ei se lie-
ne suuriakaan tuottanut. Jonkun ruos-
tuneen raudan taisi löytää.

Muistossani on aina säilynyt Heikki,
kun hän kotini ohi kesällä ajoi juhla-
lisilla resooireilla rinnallaan oma rakas
Liisansa. Hän kävi aina keskikesällä
säännöllisesti ripillä ja silloin pantiin
hevosen perään resoorikäärryt.

Heikistä on jäänyt mieleeni erittäin
mieluisa muisto juuri sen vuoksi, että
hän oli meille nuorille pojan naskaleil-
le sangen ystävällinen ja puhelias.
Monta kertaa varttuneempana olin
Heikin ja Liisan tuvassa puolipäiväl-
lä, kun työmaani oli siinä lähellä, että
eväät sopi jättää heidän tupaansa.

proteini-
valmistettu
maissista t
tä.

Maapähk
Se kestää
pehmeideh
limaila. Se
la, mutta
massa ved
vielä se se
sa olevia
käyttää sen
osoittautua
pähkinän t
etelävaltiois

Houku

Viime pä
distössä oli
vänä. Por
hempiä tiet
Eräät pila
Porto Ricon
talousarvior
väksi tarjot
nikolla ja
Jotta ilmoiti
Porto Ricon
vatuttanut
erittäin us
kaunotar.
taltain lehd
valla virtaa
asiainministe
saari myytäi
ta että valo
ei kuuluisi k

— "Pare
kaan lupau
huomenna o

Berliinin saarto loppuu lähipäivinä.

Berlini, 30. 4. Brittiläiset ja venäläiset pääsivät lauautaina sopimukseen Länsi-Berlinin kanavien vapaudesta. Virallisesti brittiläiset ilmoittivat, että so-

NAISTEN JA LASTEN

KUMISAAPPAITA

sekä kaikkia kokoja URHEILUKENKIÄ runsas valikoima varastossamme. Käykääpä siis valitsemassa mieleisenne.

MAANOMISTAJAT! Tulkaa päättämään meille anomusosuudestanne tuotantomiljaardiin.

SEKATAVARAKAUPPA V. IKSKELINEN

toistakin yhtä aikaa. On siinä ollut monta kertaa äidillä miettimistä, miten selvitä, sillä niin monta kuin on lasta perheessä, niin monta on suuta ruokit-

ja tahan uuteen perusvuokraan nsatään 80 %. Jos vuokrautakunta on ennen 1. 4. 1949 vahvistanut perusvuokran sanotunlaiselle huoneistolle,

perusvuokraan nsataan 80 %. Lämmituskustannusten ennakkokorvauksiin eivät uudet vuokrankorotukset vaikuta mitään.

Barris ja Richard Keidel saavuttivat uuden ennätyksen — 1.008 t. 2 min. kestävyyslennossaan. Kuva on otettu Miami'ssa sijaitsevalla Opa Locken lentokentällä. Reidel nostaa koneeseen n. 30 litraa polttoainetta sisältäviä säiliöitä, jotka ojennetaan liikkeellä olevasta jeepestä.

Vanhankansan "tervaskantoja" Isojoen Vanhassakylässä. "Tuppi-Hiski".

II.

O. V. H.:

Hänen virallinen nimensä oli Hiskias Tuppi-laakso, mutta kyläläisten keskuudessa häntä sanottiin lyhyesti Tuppi-Hiskiksi. Hän oli nähnyt päivän valon isänsä omistamassa torpassa nykyisen Varsavijän talon joenpuoleisessa hakamaassa, josta torppa muutettiin saman talon maalle lähelle n.k. Riihijärveä (joka sittemmin kutsuttiin). Hän syntyi maaliskuun 8 p:nä 1836. Vanhempiensa nimet olivat Fili ja Annu (Anna). Hiskin äidin muistan vielä hyvin, mutta isää en muista, koska hän oli jo poistunut "elävien" mailta ennemmin.

Pojka kasvoi kotona ja oppi sen ajan tavalliset torpparin työt ja taidot. Mutta kyllä Hiski oli tavallista taftavampi kirveen käyttäjä, koska kelpasi Kristiinaan varvitöihin. Kristinankaupunki eli hänen nuoruus- ja miehuusvuosinaan kukoistuskauttansa ja sillä oli suuri kauppalaivasto ja Hiski sanoi olleensa näitä rakenta-

massa s.o. varvitöissä. Naimisiin mentyään hän lähti Etelä-Suomeen rautatietöihin. Osallistui m.m. Hankoniemen radan töihin.

Nuorukaisena hän Kaijo-Heikin tavoin alkoi metsänkävintensä pyydystäen lintuja pauloilla, "loukkahilla" ja ampumalla "fänkkipannu"-pysyillä ja sittemmin "knallipysyillä". Tätä jatkui yhä vielä aikamieheksi tultuakin. Tietystikin jäniksen pauloissa sopivia paikkoja tapasi ja jänikset olivat tolia tehneet. Vanhain miesten tapaan vritti Hiski paulojansa ja rakenteli loukkahia talvenkin aikana sellaisten kuusten alle, joiden oksat ottivat maahan ja muodostivat puun juuren ympäri jokseenkin hyvin lumelta suojatun alueen. Kun riistalinnut etsivät näistä suojapaikkoja, joutuivat he siellä paulaan, kun vielä lisäksi laitettiin hyviä suojakotoksia toisen kuusen oksista näiden alaoksille, jopa erityisille kannatus-

puille, niin oli suoja aika hyvä. Paulajasaalis voi olla toisinaan näistäkin melkoinen.

Kerran paulakeinoansa kiertäessä näki Hiski karhun tulevan lönyttelevän samaa polkua vastaan. Hiski sanoi säikähtäneensä karhua ja väistyi syrjään. Karhu meni kuitenkin ohitse kiinnittämättä juuri ollenkaan huomiota Hiskiin. Hän kertoi, että kun hän sen jälkeen jatkoi matkaansa, kuuli hän kovan jyminän. Sitten hän huomasi metson paulassaan pyristelevän, vaikka hän ensin luuli karhun siellä olevan. Muuten karhuja oli Riihijärven takalistoilla silloin moniaita, että aikamiestenkin täytyi keihäs olalla kulkea kesäkaudet paimeudessa, jolloin saattoi toisinaan muodostua jännittäviäkin selkkailuja.

Noin 40 vuoden ikäisenä sairastui Hiski ankaraan vilutautiin, jonka seurauksena hän menetti näkönsä niin tyynni, ettei hän kummallakaan silmällään huomannut auringon valonkaan vaikutusta silmiinsä. Se oli kova isku Hiskille. Hänen elämänsä työ kääntyi uusille urille ja varattomana joutui pois torpastaan ja tuli ruotilaiseksi. Tosin hänellä oli tupa n.k. Kaijo-ojan sillan päässä pitkät ajat. Se kuitenkin siirrettiin siltä Haara-

mon talon lähelle Hautalan metsäsaaran päähän melkein maantien viereen. Siinä Hiski eleli loppuikänsä, s.o. kymmeniä vuosia vaimonsa Valborg Severiinna kanssa, jota lyhyesti sanottiin vain Riinaksi. Riina oli kotoisin Laukaan takaa.

Kun hän näin oli tullut kunnan hoidosta riippuvaiseksi, harjoitteli hän hieromataitoja ja kehittyi siinä kokolailla taitavaksi. Häntä ruvettiin kulljettamaan talosta taloon ja välistä kauemmaksikin hieromaan. Tästä työstään hän sai vähän rahaa. Alkuaikoina 25 p:n hengestä. Se ei ollut suuri raha, kun yhden hengen hieronnassa meni toisinaan päiväkausi.

Hiski oli älykäs ja viisas mies. Muisti hänellä oli tavattoman hyvä. Paljon hänellä oli kerrottavaa elämänsä varrella tapahtuneista tapauksista. Loppupuolella ikäänsä hän tuli merkilleksi, kun hän oli näkevinään kuolleitakin olentoja ympärillensä. Usein hän kertoi minulle jutun siitä, kun hän ennen tuli varvitöistä Kristiinasta jalkaisin. Oli Helluntaillanantai ja kun hän jalkaisin silloinkin tuli Kristiinasta, niin hänelle Isoonnevan sakaran kohdalla vasemman puoleisesta metsästä huudettiin: "Tuu mies työhön, saat hyvän palakan".

Siihen hän sanoi vastanneensa: "Kukka kööpelillä yöllä työhön tulee" ja käveli yhä eteenpäin. Kun hän sitten oli jonkun matkaa kävellyt, niin oli kuin olisi kylmää vettä kaadettu pitkin selkää ja tuli kova pelon kauhu, joka ei lähtenyt hänestä, jennenkuin kotinsa näkyi. Vielä myöhemmällä iälläkin oli kuulemma hänelle sanottu: "Mikset tullu silloin työhön, olisit nyt rikas mies?" Sellaista hän totuudessa kertoi ja monia merkittäviä näkyjä hän kertoi nähneensä keskellä päivää. Niissä oli ollut psykiatrisella tutkimista. Hiskin verratonta muistia osotti sekin, kun hänen vaimonsa, Riina, tapasi lukea Raamattua ja Riina erehtyi lukemaan väärin, niin Hiski sen kohta korjasi. Riina oli lukenut Hiskillensä Raamatun moneen kertaan, joka selittää sen, että hyvämuistinen Hiski melkein ulkoa osasi Raamatun. Kyllä hän tiesi sen sisällön niin, ettei tarvinnut mitään mennä toiseksi väitämään. Vielä sokeana ollessaan hän pysyi tiedoissa aikansa tasalla, kun Riina luki sanomalehdistä uutisia. Tammikuuna päivänä 1921 siirtyi tämä monessa suhteessa merkittävä mies Tuonen tuville 85 vuoden ikäisenä. Monesti muistuu Hiskias Tuppi-laakso vieläkin mieleeni hyvänä ja meluisana ystävänä.

Kristiinasta ja maakunnasta.

Äitienpäiväjuhlia maakunnassa.

VANHAKYLÄSSÄ.

Äitienpäivää vietettiin Vanhassakylässä viime sunnuntaina ns:n talossa.

Äitien puolesta kiitti juhlan toimeenpanijoita ja ohjelman suorittajia kaikesta siitä, mitä he olivat äideille tar-

Lypsykilpailut Karijoella.

Karijoen tarkastusyhdistysten lypsykilpailut suoritettiin Karijoella Hannukselan ja Mattilan taloissa perjantaina ja lauantaina. Palkintotuomareina toimivat karjataloustekn. Mirja Nieminen EP. Maanviljelysseurasta sekä paikallisina tarkastuskarjakot Anni Haapamäki ja Aune Hautakangas.

Kri lo

Vesa
jälkeen
kapallo
nan Ve
taan tu
Tuomar
KIF
tunnin

ei tuberkuloosirokotuksesta ole sairas-
tunut tuberkuloosiin, mutta tuhannet
nuoret ovat kuolleet, kun eivät ole sitä
saaneet.

kokonaan sotilasviranomaisten vaivon-
nan alaiseksi ja alue on julistettu poik-
keustilaan, koska odotetaan kommu-
nistien suurhyökkäystä.

nenkakkua sellaisille henkilöille, jot-
ka ammatissaan joutuvat johtamaan,
ohjaamaan tai opettamaan erilaisia
ihmisiä. Mutta se on tärkeä jokaiselle,

joka haluaa jokapäiväisessä elämäs-
sänsä saavuttaa välttämättömän käy-
tännöllisen ihmistuntemuksen.

—a.

net puhujat korostivat, että valtiosään-
töä on pidettävä vain väliaikaisena sii-
hen asti, kunnes on muodostettu yhte-
näinen Saksan valtio.

Vanhankansan "tervaskantoja" Isojoen Vanhassakylässä.

O. W. H.

III.

"Toivosen Jussi".

Hänellä oli aikoinaan monia lempi-
nimä riippuen paikasta, misä hän
asui. Vanhimpia muistossani säilynei-
tä lempinimiä oli Kaappoolan Jussi,
Huulaari-Jussi, Parta-Jussi ja viimei-
seksi Toivosen Jussi. Kirjoissa hän
kulkii Kaivo-ojan nimellä, ollen täy-
delliseltä nimeltään Juhon Gabriel Ma-
tinpoika Kaivo-oja, myöhemmin Toi-
vonen. Hän oli syntynyt "Kaappoo-
laksi" nimitetyssä torpassa Vanhassa-
kylässä toukok. 25 p:nä 1842. Torppa
sijaiti Penttilän talon maalla "Kai-
vojan" päässä, lähellä maantietä. Jus-
silla oli useita veljiä ja ainakin yksi
sisar, Maija. Jussista kasvoi tiedon-
haluinen mies, joka halusi tietää ja
taitaa hiukan enempi kuin muut. Ver-
rattain nuorena hän oppi kirjoitta-
maan ja laskemaan neljä laskutapaa
kokonaisilla luvuilla, joka sekin oli
hyvä saavutus siihen aikaan. Hän oli
yksi niistä monista miehistä, jotka
1860-luvulla yhdessä harjoittelivat
kirjoitus- ja laskutaitoa "Kaivo-ojan
päässä". Jussista kehittyi aika hyvin
puuseppä ja kirvesmies. Kristinän-
kaupungin leivätoimissa tämä taito yhä
parani, sillä siellä sai silloin työtä sii-
hen kykenevät miehet.

Jussin isä, Matti, harjoitti aikanaan
eläinlääkintää varsinkin hevosten lää-
kitsemistä ja n.k. huusaamista, joka
oli hevosen hämpäiden villaanamista
"huusaorauksella" ja muuta korjaa-

mista hevosen huolissa y.m. Tätä am-
mattia Jussi harjoitti myöskin ahke-
raan varsinkin talvisin. Toisinaan an-
nettiin hevoselle suuri pullollinen roh-
toja, jotta pysyisivät terveinä ja pa-
rantuisivat, jos jokin vaiva sattui ole-
maan. Oli jännittäviä poikkaisena kat-
sella, kuinka hevonen köysten avulla
keikautettiin kyljelleen maahan ja sii-
tä ihan selälleen jalat lujasti köytet-
tyinä, kun hämpäitä edellämainitulla
raudalla "viilattiin". Huulien sisä-
puolelle lyötiin suoniraudalla haavoja
ja sen päälle hierottiin hienoa suolaa
niihin. Oli sekin lääkitsemistä!

Kun Jussi meni naimisiin Miina Hie-
taojan kanssa, rakensi hän asuinra-
kennukseksi tuvan kotinsa maalle.
Siinä syntyi helle useita lapsia, joista
kalkki tietääkseni olivat poikia. Ja
kun hän näin asui kotinsa lähellä, sa-
nottiin häntä "Kaappoolan Jussiksi".
Näihin aikoihin kasvatti hän itselleen
aika komean parran, siitä nimi "Par-
ta-Jussi".

Kuten jo edellä mainitsin, oli Jussi
nuorena harjoitellut kirjoitus- ja las-
kutaitoa. Siitä seurasi, että häntä
alettiin käyttää asiakirjain kirjoitta-
misessa sitten, kun ruvettiin sallimaan
suomenkieltä asiakirjoissa. Myöskin
pesäkirjoituksia ja perinnönjakoa
pyydettiin hänen pitämään. Kieli näis-
sä kirjoituksissa on tavattoman mur-
teellista ja ruotsinkielisten sanain

väännöksiä. Esimerkiksi, kun olisi
suomalaisittain ollut kirjoitettava "Ti-
litys", niin on hän sen kirjoittanut
"Reiruviisi" (= redovising) ja
paljon muita silloisessa paikkakunnan
murteessa käytettyjä ruotsinkielestä
lainattuja sanoja, joista "förlekari"
minua on enimmänsä huvittanut. Se oli
pieni, pitkävärtinen kauha, jolla var-
sinkin kerma maidon päältä kuorittiin.
Eihän sitä sopinut Jussilta muuta
odottaakaan, kun suomenkieltä ei ku-
kaan opettanutkaan. Eikä hyvää suo-
mea ollut edes kirjoissa, ei papin
saarinoissa, mistä tavallinen kansan-
mies parempaa kielenkäyttöä olisi op-
pinut. Mutta paljon Jussi kirjoitteli
asiakirjoja ja asiat ovat korjaantu-
neet näilläkin paperilla.

Kun 1880-luvun loppupuolella F. L.
Penttilä rakennutti sahan talonsa koh-
dalle koskeen ja rupesti samalla osta-
maan metsiä ja sahauttamaan tukkia,
sai Jussi siitä sopivaa työtä tukkien
vastaanottajana ja kirjoihin viejänä. Ja
kun valmista sahatavaraa vedettiin
Kristiinään enimmäkseen kesällä kärryil-
lä, teki Jussi "lanpuja", joihin merkit-
tiin kuorman sisällys ja rahdin määrä.

Muina aikoina hän teki taloissa "nik-
kerin" töitä. Monenlaisia huonekaluja
hän valmisti ja siistiä työ olikin. Mon-
nessa talossa näkee vieläkin piironkien,
eli lipastojen, päällä siroin leikkauksin
valmistettuja peitejä pienine laatikoi-
neen, pellin "lootteen", jotka Jussi
on tehnyt. Ne ovat muistoina tekä-
jästänsä. Monia n.k. kusteja rakensi
Jussi useihin taloihin. Tällainen työ-
maa tahtoi toisinaan venyä alikalalla
pitkäksi, kun hänellä oli niin monta
"hommaa". Kesken työnkin täytyi
lähteä pois, kun tultiin pyytämään.
Toisinaan myös viinan meliteko pani
Jussin lähtemään ryyppyjen etsiske-

lyyn. Hänen heikkoutensa oli tämä
siihen aikaan ja niin meni toisinaan
monta päivää hukkaan.

Noin 1906:n vaiheilla Jussi muutti
asuntonsa Kaivo-ojalta Haaramon ta-
lon maalle ja rupesti torppariksi ja ot-
ti sukunimekseen Toivonen. Palkkaa
on siitä alkain sanottu Jussilaksi. Sil-
loin sillä maalla tuskin oli puun ve-
sää näkyvissä. Jussi kuokki siihen
vähäisen pellon ja siisti asuntonsa
ympäristön istuttaen koristukseksi
puita ja pensaita ja kylväen keväisin
kukansiemeniä sitä varten laitettuihin
penkkeihin. Jällellä olevaan maahan
Jussi kaivoi kauniit käytävät, joissa
sopi varsinkin kesäillan viehkeydessä
astuskella ja nauttia luonnosta. Kes-
kipäiköille maa-alueensa hän pystyt-
ti hyvin pitkän viiritangon, jonka
päässä tuulen osoitin näytti Jussille
tuulen suunnan. Tangon juurelle hän
laittoi laudoista pöydän tapaisen,
johon sopi vaikka kahvin juonnin
"serverata". Tämä kalkki osoitti, et-
tä hänellä oli jotakin sellaista sielus-
saan, jota ei silloin vielä monellakaan
miehellä ollut. Hänellä oli kyky naut-
tia luonnon kauneudesta ja kukkien
ihanaudesta. Hän tahtoi sitä saada
ympäriilleen, koska sen saaminen ei
suuriakaan maksanut, mutta tuotti
silti suurta nautintoa ja tyydytystä
arkiseen elämään.

Viime vuosisadan loppuvuosina Jussi
jäi leskeksi. Oli juomalakko vuosi 1898
ja silloisen opettaja Eevertti Pourun
toimesta pidettiin kansakoulussa, joka
oli vuokralla Markus Haaramon talossa,
raittiuskokous, jossa kehoitettiin liittymään
vuodeksi juomalakkoon. Silloin
Jussi Toivonen melkein ensimmäisenä
astui väkijoukosta esiin ja sanoi, että
nyt hän lopettaa viinan juomisensa ja
kirjoitti nimensä lakkolaislistaan. Siinä

taidettiin juoda limonaadilasitkin vakuu-
deksi. Tämän päätöksensä Jussi pitikin
ja liittyi v. 1901 perustettuun raittius-
seuraan, jonka toimeliaana jäsenenä hän
toimi.

Samaan aikaan, kun Jussi meni juo-
malakkoon, meni hän toisen kerran
avioliittoon lesken Anna Kaisa Frimanin
kanssa. Yhdessä he sitten Jussilassa
viettivät ainakin ulkonaisesti onnellista
elämää. Tarkoin Jussi sanomalehtien
välityksellä seurasi elämänsä loppuun
asti maailman ja oman maansa tapahtu-
mia. Vuonna 1909 jouluk. 19 p:nä hän
siirtyi rajan toiselle puolelle 68:lla ikä-
vuodellaan.

Lopuksi on ehkä syytä vielä mainita,
että Jussi Toivonen oli seutukunnan vir-
kamiesten ja käräjäherrainkin hyvä tut-
tu ja osasi esiintyä edukseen heidän
edessään. Varsinkin nimismies Karl
Ottelin-vainajan hyvä ystävä hän oli,
johon lienee syynä sekin, että Jussin
poika oli Ottelinilla kauan renkinä ja
josta nimismies erikoisesti piti. Toimit-
tipa tämän erinomaisen palvelijansa
Helsinkiin hevosenkengitysoppiin. Tä-
mä poika on elossa ja täytti maaliskuu-
kuussa 76 vuotta. Hän on Edvard Kai-
vo-oja. Toinenkin poika, Väinö Toivo-
nen, elää Amerikassa Massan valtiossa
ja täytti joulukuussa 60 vuotta, ollen
amerikansuomalaisten huomattavimpia
raittiusmiehiä.

Kun olen läheltä saanut seurata Jussi
Toivosen elämää jo 1880-luvun loppu-
vuosista saakka, eli siitä saakka, kun
aloin jotakin muistamaan, olen jälki-
maailmalle tahtonut tästä miehestä joi-
kin hajanaisia muistelmia piirtää, tun-
tien vähäpätöisyyteni tässä työssä.
Mutta kun toiselta puolelta muistan, mi-
ten todellinen ystäväni hän oli, en voi-
nut olla hänestä jotakin mainitsematta.

SUUPOHJAN SANOMAT

SUUPOHJAN SUOMALAISTEN ÄÄNEKANNATTAJA

N:o 46

Keskiviikkona heinäkuun 13 p:nä

1949

SUUPOHJAN SANOMAT

Lehti ilmestyy keskiviikkona ja lauantaina aamulla.

TOIMITUS:

Kristiina, Koulukatu 4.
Puhelin 77.

Vastaava toimittaja:
Y. Linna.
Puh. 162.

Toimitussihteeri:
V. Paavola.

KONTTORI:

Kristiina, Koulukatu 4.
Puhelin 77.

Avoimna klo 9—16.
Postisiirtotili 68471.

ILMOITUSHINNAT:

Tekstin jälkeen 12:—, tekstin edellä 14:—, tekstissä 17:— palstamillimetreiltä. Kuolinilmoitukset 12:— mm. Vuosi-ilmoitusmaksu 400:—, Kihlaus-, syntymä- ja vihkimäilmoitukset 300:— kpl. Pienin ilmoitusmaksu 120:—.

Ilmoitukset jätettävä konttoriin 2 päivää ennen ilmestymispäivää, muuten peritään 50 % lisämaksu.

TILAUSHINNAT:

Suupohjan Lakiasiaintoihmisto

Kauhajoki as. Puh. Aronkylä 106.

Asianaajotoimisto
KIVINEN & IMMONEN
Vaasa. Puh. 2351 ja 3785.

ROLF WIDEN
Pormestari ja hov. ausk.
Kaskinen. Puh. 16 ja 111.

Asianaajotoimisto BACKMAN & EHRSTRÖM

Kristiina

Avoimna 9.30—11 ja 12—14. Rautatienkatu 8. Itäpuoli. Puh. 255.

Muina aikoina sopimuksen mukaan.
Lakit.kand. L.-O. Backman,
puh. 137 ja 367.

Lakit.kand. J.-E. Ehrström,
Puh. 255.

Kellosepanliikkeitä

RODVIIN

BIO DUX Kristiina
Puh. 97 ja 248

Keskiviikkona ja torstaina klo 20.
Jännittävä kertomus villin lännen viime päiviltä.

DAKOTA.

Perjantaina ja lauantaina klo 20.
Eroottinen Thilleri

Veren ääni.

BIO FENNIA

Tiistaina, torstaina ja lauantaina

VESI VANHIN VOITEHISTA.

Kun suomalainen rakentaa mökin, hän rakentaa sen mieluiten veden partaalle. Mökki veden partaallakaan ei ole mikään asumus, ellei sen läheisyydessä savua sauna. Sauna ja suomalainen kuuluvat yhteen.

Saunasta sänkyyn, sanotaan. Mutta tavallisesti kuuluu tuohon saunan ja sängyn oton väliin pari pientä juhlamenoa. Löylystä tullut istuu tavallisesti hakotukin päähän tai saunan portaille hieman höyryämään ja katselemaan maailman menoa saunan jälkeisestä, myönteisestä näkökulmasta. Maailma näyttää kauniilta, varmasti kauniimmalta kuin koskaan muulloin. Vesi lipattee, sorsa opettaa poikiaan uimaan, lehmän kello katahtelee haan laidassa.

On hyvä olla. Niin hyvä, ettei paremmasta väliä. Mutta kun vieraillemaan tullut kaupunkilainen löylystä syöksyy sorsanpoikaisten valtakuntaan ja hihkuu poikaa näin saunan päälle, jää isäntäväki

Syvästi surren, vaan Herran tahdon tyytyen ilmoitamme, että elämän ja kuoleman Herra on nähnyt hyväksi pois kutsua rakkaan sisaremmen

HILMA EMILIA HIRSIMÄEN

synt. Siipyyssä 16. 9. 1896, kuoli 7. 7. 1949 uskossa Vapahtajaansa. Suremaan jäivät

Selma, o.s. Hirsimäki, ja Erik Råts.
Aino, o.s. Hirsimäki, ja Eino Kallioja.
Niilo Hirsimäki.
Aino Hirsimäki USA sekä Hilma ja Helmi Hirsimäki perh.

Hän levätköön nyt rauhassa Herransa hyvässä huomassa. Myös meidät kerran korjataan, siis valvokaamme ainaian.
Virsi 256.

Vanhankansan "tervaskantoja" Isojoen Vanhassakylässä.

O. W. H.

IV.

"Pentin-Ruusi."

Pentin-Ruusi kuuluu vanhaan Vanhassakylässä asuvaan maanviljelijäsukuun, joka vuodesta 1687 on asunut samalla tilalla. Suvussa lienee ollut muitakin hänen kaltaisiaan. Ainakin hänen isästään "Pentin Kaaperista" on jälkipolvelle säilynyt sanasatkauksia, jotka päättyvät sanoilla: "sanoo Pentin Kaaperi." Kaaperi johtuu Gabriel-nimestä. Ruusinkin virallinen nimi oli aluksi Robert Gabrielinpoika Penttilä. Jaon järjestelyissä mainitulle tilalle otti hän sukunimekseen Pentin, koska sitä kylän keskuudessa jo kauan oli käytetty hänestä ja kenties monesta edeltäjästäkin, vaikka vanhoissa asiakirjoissa taloa sanotaan Bengtiläksi. Ruusi oli syntynyt marraskuun 12 päivänä 1839 mainitussa talossa ollen nuorin Kaaperin lapsista. Hänellä oli veljet Markku, Jussi ja Karl Henrik sekä sisar Maija. Näistä mainittakoon, että Markku-poika meni aikoinaan merille ja on sinne kadonnut, ettei hänestä ole tietoa, Jussi on asunut tässä kylässä, samoin Karl Henricki eli Heikki, joka myös on täällä asunut "Kaappolassa" ja sisar Maria (= Maija) on mennyt Amerikkaan, jossa suku vielä on elossa, koska sieltä Ruusin tytär Sandra, joka asuu

täällä, on saanut kirjeitä ihan viime aikoinakin naispuoliselta serkultaan, hänkin 74-vuotias jo.

Ruusin nuoruusvuodet kuluivat sen ajan, siis viime vuosisadan keskivaiheilla — nuorison puuhissa ja edesottamuksissa. Ruumiin rakenteeltaan hän oli jäykkä ja vanttera. Voimaa oli kuin vähäisessä kylässä. Poikain keskuudessa hänen voimansa herättivät kunnioitusta. Urheiltiin mm. kärryn pyöräparin pään yli heitossa, tukkien nostossa, painissa, vähihartun vedossa ym. Urheiluharrastus säilyikin hänessä vanhuuteen asti. Pienet kipunsa hän paransi juoksemalla. Monesti näkivät naapurit Ruusin melkein keskiyölläkin juosten kiertelevän kujia ja kartanoita. Eikä hän liene sairastellut juuri nimeksikään eläissänsä. Eikä koskaan tunnustanut olevansa kipeä. Samaa parannuskeinoa Ruusi esitteli muillekin. "Samun Jussiki kuoli laiskuuttansa", sanoi Ruusi tarkoittaen sitä, että olisi pitänyt juosta.

Kerran olivat kylän nuoret miehet harjoitelleet pituushyppyä kylän raitilla. Markuksen Teffa oli hypännyt silloin edemmäs kuin Ruusi. Sekös sapetti Ruusia. Tämä kilpailu oli ollut lauantai-

iltana, mutta vielä aamuyöstä, kun toiset pojat jo tulivat yökulusta kotiin, hän vielä hyppi sanoen: "Se on kumma, jos ei yksi hyppää sinne kun toinenkin". Ei kuulemma ollut päässyt. Kun tämän vuosisadan alkukymmenillä Vanhaankylään perustettiin voimistelu- ja urheiluseura "Köntys" ja sen jäsenillä oli urheiluharjoituksia Penttilän sahan "markilla", niin Ruusi oli siellä seuraamassa niitä. Varsinkin kuulantyohtö oli häntä erikoisesti kiinnostanut. Aina hän oli sormellaan näyttämässä paikkaa, johon kuula putosi. Olipa sitten kerran Matoköykällä kesäjuhlat (Vanhankylän soittokunnan), joissa oli myöskin urheilukilpailuja. Oli myöskin korkeushyppyä, johon tarvittiin useampia rimoja poikkimenemisen varalle. Ruusin täytyi innostuksissaan lähteä sinne. Hänelle annettiin tehtäväksi kantaa rimat sinne. Mennessään rimojensa kanssa hän huusi ohi mennessään Filppulan Tuomaalalle: "Tuu jo sinäkin", mutta Tuomas oli käskenyt Ruusin hävetä, kun sellaisiin hommiin oli ryhtynyt, vanha mies. Ruusi meni kuitenkin menojaan ja täytti uskollisesti tehtävänsä. Näin oli hän sen ajan vanhoista miehistä ihmeteltävä poikkeus. Varmaan nuoremmatkin paremmin innostuivat urheiluun, kun näkivät Ruusin innon.

Kotitilansa toisen puolen oli Ruusi saanut haltuunsa kuulemma siten, että isänsä aikana talo joutui "vasaran alle" ja siitä hän oli huutanut toisen puolen. Toisen puolen oli huutanut Pentin Jussi.

ta sikaa. Nyv on kysyttyä...
nellä ja mahdollisimman laihalla sial-
la. "Niin muuttuu maailma Eskoseni".
Suuresta tavaran niukkuud. on tultu

ylenpalttiseen runsauteen, kirjoittaa
"Karjalaisuus" viimekertaisessa nime-
rossaan.

— Lähettäkää lapset uimakouluun.
Uimataitoisina he nauttivat parhaiten
hauskasta kesäajasta.

toisen vuotuisen konserttipakettin voittaja Frans Roane. Kuulohuosta vir-
ginian valtiosta kotoisin oleva baritonilaulaja Frans Roane valittiin 79 muun
kilpailijan joukosta. Saavuttamansa voiton ansiosta on Roanelle myönnetty pää-
osa erässä huomattavassa tulevan kauden laulunäytelmässä.

Lähteenkylästä. Tätä vanhaa sukuun
kuuluvaa tilaa Ruusi viljeli vuosien
1873—1917 välillä. Oltuaan isänfänä
jonkun aikaa meni hän tavan mukaan
Amerikkaan, jossa oli vain noin 3 vuo-
den ajan. Mutta tältä matkalta ja itse
Amerikasta riitti Ruusilta lopuksi ikää
juttelemista. Tavallisesti hän sanoi: "Ei
tää mitään, mutta Amerikas". Siellä siis
jotakin suuremmissa ja ihmeteltävää
oli. Jo alkumatkalla oli ihmeellistä. Tuk-
holmaan tullessakin "25 muskanttia veti
ja paasilliksi niin suuri kun saavin itse".
Matkalla hän joutui erään "rehevän"
irlantilaisen kanssa — myös suuri mies
— käsikähmään jostakin syystä. Ruusi
oli sen seljättänyt ja mukiloitunut aikalailla.
Laivalla olleet poliisit olivat tulleet
hätään. Ruusia ruvettiin kovistelemaan
tämän johdosta, mutta hänellä oli todis-
tajia, että irlantilainen alkoi ensin här-
näätä Ruusia ja asia jäi siihen. Sitä hän
oli moittinut, kun häntä sieltä niin pian
tahdottiin kotiin tulemaan, niinkuin ei
täällä niitä olisi ollu." Joka tapauksessa
tämä Amerikan matka oli hänelle hyvä
opintomatka vaikuttaen avartavasti hen-
kiseen katsantokantaansaakin.
Hänen maanviljelys- ja metsänhoidos-
taan ei ole erikoista sanottavaa. Hän
noudatti elämänsä ajan esi-isäin menet-
elytapoja saaden vuoden tulokseen mil-
loin hyvän, milloin paremman. Metsään-
sä hänen täytyi kurittaa aikalailla, ettei
siellä lopuksi ollut erikoisen suuria tuk-
kipuita, mutta kun hän niitä sahalaitok-
selle toi ja niitä siellä kuormastaan vie-

ritteli, olivat ne tavattoman suuria.
"Tuoski on sitte pahimmooksu suuri
tukki". Saattoi olla 7 tuumaa läpimitta
latvasta.

Eräs seikka, jonka vuoksi Ruusia eri-
koisesti ihmeteltiin, oli se, että hänen
uskottiin pidättävän metsäpalon. Mistä
hän kulki, ei tuli enää mennyt yli. Kun
1917 Virsun palossakin Ruusi kiersi
lehtihaasion, ei tuli mennyt siitä yli ja
iehdet jäivät palamatta. Kerrottiinpa,
että erään torpankin ympäri hän kiersi,
eikä se palanut. Joku kertoi, ettei Ruusi
sitä voimaansa antanut tai jättänyt omille
lapsilleenkaan.

Kerrottakoon tässä muutamia kasku-
ja Ruusista:

Ruusilla oli ollut tervahauta Ojanpe-
rän haudalla. Sieltä hän lähti sitten he-
vosellaan viemään tervaa Kristiinaa ta-
vallisella kärrykorilla, johon mahtui pe-
rääkin kolme tynnyriä. Kehuakseen
hevosta löi hän sitä suitsien perillä ja
sanoi: "S'on justihin se sama, jos on
tyhyjät kärryt taikka kolme tynnyriä
tervaa" ja niin mentiin. Ennen kuljettiin
täältä usein Tampereella rahtikuormia
vieden ja tuoden. Ruusikin oli kerran
sellaisella matkalla. Syöttöpaikassa hän
korjasi rattaitaan ollen vasara kädessä.
Siihen tuli talon sika (ei kovin suuri).
Ruusi kopahutti vasaralla sitä kuonoon
pelottaakseen sikaa, mutta sika kuolikin
sirtä iskusta. Ei hän siitä häkeltynyt,
vaan otti sian jalkoihin kiinni ja heitti
lähellä olevaan humalistoon ja sanoi:
"Lahnasta koilaa humaliston höys-

teeksi." Sian taposta ei kuulunut sen-
enempää, mutta ei Ruusi siinä talossa
enää käynyt matkoillaan.

Samoilla matkoillaan erässä syöttö-
paikassa Hämeenkyrössä eräs mies sa-
noi hänelle: "Vahetetaan hevosta." Ruusi
katseli hevosta hetkisen ja sanoi: "En
tuollaasehen kissahan" ja meni sen ma-
han alle kumarassa ja otti hevosen jal-
koihin kiinni ja nosti selällään hevosta
heittäen sen aika matkan sivullepäin.

Ruusilla oli Hanhimaassa luonnonniit-
tyä joku ladonala. Sinne oli huhdalla-
cloa varten rakennettu sauna, jossa yöt
vietettiin. Sitä sanottiin Penttilän sau-
naksi. Ennen noin 60 à 70 vuotta sitten
siellä oli paljon väkeä luhdalla, mutta
Ruusi ei siellä kuulemma viihtynyt ol-
lenkaan. Matkan, joka ainakin on 8 km
kylästä, hän kulki ehtoin aamuin ja on
vielä huomattava, että tie on huonoa ja
kivistä köleikköä. Kerran, kertoo eräs
isäntä, Ruusi oli yötä saunalla, mutta ei
hän tullut saunan sisällekkään, teki vain
koivunkaarnan suikaleista ja tuohestakin
"tanotorvia" ja joka kerta, kun hän sai
sellaisen valmiiksi, hän puhalsi siihen
herättäen saunassa nukkuvat. Aamulla
niitä oli iso kasa Ruusin vieressä. Yöllä
hänelle oli huomautettu, että pitäisi tul-
la maata, että toisetkin saisivat nukkua.
Ruusi oli vain sanonut: "Sopii maata,
jonka tulee uni."

Vanha tarina kertoo Hanhijärvestä,
siellä olevan tavattoman suuren hauen.
Eräänä heinäpäivänä oli Ruusikin nitte-
lemässä ihan järven rannassa, jossa

myöskin paikoin oli taajoja pajupensai-
ta. Ruusilla oli päivämiehenä "Hemmin
Jontti", joka kaikissa puskiassa kopeloi
laiskuuksissansa hakien "värkkipuita"
milloin mistäkin. Järven rannassa mols-
kahti aika lujaa vesi. Se oli suuri hauki.
Kun siitä sitten ruvettiin tarkemmin ot-
tamaan selvää sanoi Ruusikin: "Minä
luulin siinä Hemmin Jontin molskivan".

Oli talvinen kiljuva pakkasilma ja py-
häpäivä, kun Ruusi oli linapaita yllään
eikä liiviäkään päällä kävelyllä menen-
minne meni. Siinä tuli sitten poikaklop-
pia häntä vastaan. Ruusi tuumasi pojille:
"Jo rupes ilimat soimenehen".

Kerran hänellä oli pitkät villasukat
kaulassa, joista toinen roikkui selässä,
toinen edessä. Tosin ne oli kerran kie-
taistu kaulan ympäri. Hän meni Erkun
tavalle. Ruusia ei ollut kerran kutsuttu
lähin, joihin hän kai olisi mielellään
odottanut kutsuttavan. Hän kuitenkin
meni sinne nurkkurina (= kuokkavie-
raana). Morsian tuli nähdessään hänet
kumartamaan tanssimaan kanssaan
(olivat hoijakkahäät). Ruusi sanoi vain:
"Häikkäles, kun olis tullu viikkua ennen
puheeksi." Eikä mennyt.

Erään kerran oli puhetta ihmisen elin-
iästä. Ruusi tuumasi: "Kun pääsee 70
à 80 vuoden vanhaksi, niin kyllä sitten
elää vaikka kuinka kauvan.

Painista hän sanoi: "Ei hän oo kos-
kaan paininu, moon heittäny vain."

Ruusilla oli kerrottavana sellaisiakin
historiallisia muistoja, joita ei ollut muil-
la. Muistan pari sellaista:

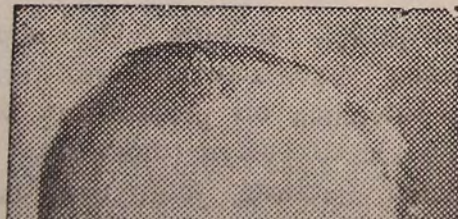
Oli ison vihan aika (R. sanoi pahan
ryssän aika). Venäläiset olivat koonneet
Karijoella riihen täyteen suomalaisia
miehiä. Muutamat sotilaat olivat sytyt-
äneet tuohiset pannakseen riihen pa-
lamaan, mutta sen oli ehkäissyt heidän
päällikkönsä.

Toinen tapaus oli täältä Vanhastaky-
lästä. Kankaanmäelle 1808 vuoden so-
dan aikana olivat venäläiset pidättäneet
ja ruvenneet keittämään lihaperunoita
suurella padalla. Yht'äkkiä tuli Lap-
väärtistä kasakka hevonen vaahdossa ja
mölähyttänyt jonkun sanan, niin heti oli
lähdetty matkaan ja perunat jääneet
syömättä. Kyläläiset ne sitten olivat
syöneet.

Paljon olisi vielä yhtä ja toista Ruu-
sin edesottamuksista kerrottavaa, mut-
ta edellisestä selvinnee, että hän oli eri-
koinen monessa suhteessa ja ansaitsee
kyläläisistämme julkisuudessakin mai-
ninnan. Hänessä meni hautaan paljon
entistä henkistä tietoutta, jota ei enää
muilta saa. Patriarkaalisena vanhukse-
na hän eli keskuudessamme viimeiseen
asti tietoisena myöskin siitä, että olem-
me katoavaisia olentoja. Pitkäksi jatkui
hänen maallinen vaelluksensa, sillä vas-
ta tammik. 15 p:nä 1932 siirtyi hänen
henkensä rajan toiselle puolelle 92 v.
1 kk ja 3 päivän vanhana. Hänelle oli
viimeistä palvelusta suorittamassa kylän
Ns. Sekakuoro ja soittokunta, op. Os-
kari Haaramon puhuessa hänen muis-
tolleen.

**Deroennakkoa
pienennetään
ja eräiden kulutustar-
vikkeiden hintoja
lasketaan?**

***Yhdysvaltain armeija-
ministeri Gordon Gray.***

**Sosiaalidemokraattien
50-vuotisjuhlien**

pääjuhlat vietettiin sunnuntaina Turus-
sa, jossa samanaikaisesti vietettiin poh-
joismaista kansanvallan päivää. Pää-
juhla alkoi Urheilupuistossa klo 13.
Tuntia aikaisemmin lähtivät Ruissalos-
sa parhaillaan olevat sosialidemokraat-
tien ruissalolaiset osastolliset matkoi-

Vanhankansan “tervaskantoja” Isojoen Vanhassakylässä.

O. W. H.

V.

”Kaivo-Maija”.

Kun olen edellisissä kirjoituksissani muisteletut miespuolisia vanhan kansan miehiä, on syytä pakista hiukan naisistakin, koska heilläkin on ollut osansa ja tehtävänsä tässä kylän rakennustyössä. Parhaiten tunsin heistä Maria Juhontytär Kaivo-ojan, tyttönimeltään Järvenpää. Hän oli syntynyt Isojoen Kodesjärven Järvenpäässä Tapaninpäivänä 1846. Hän on nuoruusvuosinaan ollut Merikarvialla palveluksessa, mutta muutti sieltä Villamon kylään 1868.

Täällä ollessaan tutustui hän Heikki Kaivo-ojan Jussi-poikaan Vanhassakylästä. Suhde tuli yhä kiinteämmäksi, kun tämä kiiltävän tummatukkainen poika lauantai-iltaisain juoksupöytänsä — kuten vanhat ihmiset kertoivat — meni Maijaansa tapaamaan. Taisi olla Mikkelilauantai 1870, kun Maija ja Jussi puhemiehineen, kuten tapa vaatii, ajoivat komeissa resooreissa papin pakinoille pyytämään kuulutuskirjaa pahoin ruotsia murtavalta välipapilta F. J. Torekellilta. Tietysti kuului asiaan, että vietettiin myöskin ajanmukaiset häät ja ne olivat lokak. 16 p:nä 1870. Ei taidettu juuri miestappoa tehdä, vaikka sen ajan hoijakkahälissä aina jonkin verran toisiansa puukoin viileskeltiin ja muuten ”trossattiin”. Tämä ritely osaksi riippui siitäkin, kuinka jämerät

”kenkkarit” s.o. tervetuliaisryppyyjen kaatajat oli onnistuttu saamaan. Jos kylän tappelupukarit heitä arvostelivat, niin pysyivät puukot piilossa eikä kovempaa riitaa tullut häävään keskuudessa.

Ei näistä häistä mitään jälkimaininkeja kuulunut olleen. Kaksikymmentäneljä vuotiaana tuli Maija minniäksi Kaivo-ojan torppaan. Niin alkoi hänelle pitkän pitkä työrupeama tässä torpassa, joka tämän vuosisadan toisella vuosikymmenellä muodostettiin lohkokilaksi juuri Maijan tarmokkaalla johdolla. Hyvinhän Maija emännöityä hoiti ja suuren lapsiparven kasvatti, myöhemmin vielä ulkomaille menneen poikansaakin lapset.

Kappaleen toistakymmentä lasta siunaantui avioliitossa hänelle, joista aikuiseksi varttui vain kolme poikaa ja kaksi tyttäriä. Pojat ovat jo kuolleet ja toinen tytär, joka myös meni ulkomaille, missä lienee aikoja sitten myöskin kuollut.

Miehensä kuoltua tuli perheen huolto Maijan hartioidelle. Tosin omat lapset olivat jo perustaneet omat kodit, mutta vanhimman pojan kolme poikaa jäivät isoäidin huoltoon, kun isä lähti ulkomaille, eikä sieltä huolehtinut lapsistaan. Näistä pojista, joista hänellä oli paljon vaivaa, on jo kaksi jättä-

nyt tämän matoisen maailman. Yksi on enää elossa.

Maijan talouden hoito kaikesta yksinkertaisuudestaan huolimatta oli taidollista. Ei siellä puutetta kärsitty.

Navetassa oli neljä, välistä viisikin sarvipäätä maitoa antamassa. Maitoa tuli toisinaan runsaastikin, että saatiin kurnuta voita myytäväksikin. Aina oli torpassa hevonenkin. Miespuoliset perheenjäsenet taas pitivät huolta siitä, että metsänriistaa saatiin kylliksi. Kalastettiin verkoilla, ongittiin, käytiin tuhoksella (on tuulastaminen). Lihaa oli siis aina ravinnoksi.

Karjan laskeminen keväisin metsälaitumille oli hyvin tärkeä toimitus. Oli vielä paljon taikauskoa. Koetettiin monin talkatempuin vaikuttaa, että eläimet tulisivat iltaisin akanaan metsälaitumelta kotiin. Olihan suuri rasitus, kun niitä piti hakea kaukaa metsistä. Siksi pantiin kello — hyvin kuuluva — sellaisen lehmän kaulaan, jonka luultiin parhaiten tulevan kotiin ja vetävän toisetkin mukaansa. Kaivo-ojan torpassa meneteltiin kerran siten, että jokaisen torpassa asuvan oli navetan ovella seisten kuhistava joka eläimen korvaan opetetut sanat. Mutta isännän Oskari-velli ei saanutkaan kuhistuksi kovassa vauhdissa ulos pyrkivän mullikan korvaan, vaan se pääsi ulos kirmaten niinkuin puolipötkö ainakin ympäri tanhuaa. Mullikka kumminkin oli saatava takaisin navettaan, että Oskari saisi lukunsa kuhista. Siinäpä sitä oli eri vastus, ennenkuin se sinne saatiin. Koko torpan väki sai olla touhussa. — En tiedä, eivätkö sanat olleet kyllin tehoavia, eivät ne sinä kesänä auttaneet, sillä usein elä-

met olisivat yöpyneet, ellei niitä olisi akanaan menty hakemaan.

Miehensä kuoltua vuosisadan vaihteessa, joutui Maija yksin ”edesseisoamaan”, kuten moni vanha ihminen silloin sanoi isännän tointa. Silloin hänellä oli paljon huolta, kun myöhemmin tuli lisäksi edellämainittujen poikain hoito ja kasvattaminen, kun heidän äitinsä kuoli ja isä oli ulkomailta, Canadassa.

Tämä kasvatus oli omalaatuista ja karkeaaakin, mutta hyvää tarkoittavaa. Aika työmiehiä heistä tuli loppujen lopuksi.

Rahain säilyttämisessä oli Maijalla omat tapansa. Kun sitä toisinaan kerutti runsaammin, ettei kukkaroon mahtunut, pisti hän liiat setelit välistä lasin vuorilaudan (foorilaudan) väliin, välistä seinäpahvin repeämiin. Välistä kuuluu kasvatitkin käyneet tullaamassa Maijan kätköjä. Mutta silloin Maijan kiukku nousi ja pojat saivat kokea vihan salamoita, miltä ne ”selkäpiissä” tuntuvat.

Maijan ulkoasu antoi toisinaan aihetta hymyilyyn. Valkka häneltä ei puuttunut hyviä vaatekertoja, piti hän arkipäivisin mekkoa ja hametta, joista irkinäisyytensä vuoksi oli vaikea erottaa alkuperäisen kankaan laatua ja väriä. Esimerkiksi hänen vihkihammeensa oli vielä hyvässä kunnossa hänen jälkeensä pidetyssä huutokaupassa, mikä osottaa, että Maija piti huolta, että hänellä oli silloin tilaisuuden mukainen puku.

Maija oli myöskin tärkeä henkilö siinä suhteessa, että hänen avullaan perheisiin tuotiin uusia jäseniä. Paljon häntä siinä tapahtumassa käytettiin. Hyvin hän siinä kuului onnistuneen,

mikä osottaa, että hän siinä noudatti äärimmäistä puhtautta ja taitoa.

Paljonhan hänellä elämänsä varrella oli murheellisiakin ja tuskiakin tuottavia tapauksia ja päiviä. Hänen miehensä oli vaikea tauti, joka mursi hänen voimansa niin, että hän kuoli verrattain nuorena. Maija itse kärsi tavattomia tuskia silmänsä tähden, sillä hänen toisesta silmästänsä mätänemisen vuoksi meni näkö, mutta ei häntä saanut kukaan silmälle ”päälle”, että olisi turvautunut lääkärin apuun. Hän kärsi vain. Se oli pitkä sairaus.

Tämän sairauden aikana hän rupest ajattelemaan omaa kuolemaansa ja kiintyi uskonnollisiin asioihin. Hänelle kirkastui evankeliumin salaisuus ja iloisena kristittynä hän siirtyi kaipaamaansa Isän kotiin elokuun 6 päivänä 1935 88 vuoden 7 kuukauden ja 10 päivän vanhana.

Vainaja jätti omalaatuisten taittensa vuoksi unohtumattoman muiston. Ikävä vain, että hänen työpaikkansa sija on nykyään aivan tyhjä, Rauniot ovat vain jäljellä osottamassa paikkaa, missä ennen vilkas ja voimakas elämä sykki. Kaivo-ojan torpan muistavat ei ainoastaan vanhat ihmiset täällä, mutta aina Hongonjoella, Karviassa jopa Parkanosssa ja Kihniössä saakkakin, sillä siinä he Kristiinan matkoillaan syöttivät hevosiiaan tai olivat yöstä saaden hyvän kohtelun.

Tämän kirjoittaja muistaa tämän torpan asukkaat hyvinä ystävinä ja kaihoisa on mieli, kun sen paikan siivuitse kulkee, kun muistaa nuoruuden aikansa, jolloin siinä oli pitkä asuinriivi ja ulkokartano monine huoneineen.

Attentaattiyritys presidentti Trumania vastaan?

Chicago. — Chicagon poliisi otti
aina haltuunsa erään neekerin, joka
oi väärennettyä poliisimerkkiä. Pi-
s tapahtui lähellä Soldier Fieldiä,

Satoja hehtaareja metsää tuhoutunut.

Tiistaina puolenpäivän tienoissa
syttyi Ylitornion Pessalompolossa sisun-
poltosta jääneestä kulosta metsäpalo.
Palo raivosi koko päivän ja saatiin hil-
lityksi vasta illalla klo 22 aikaan. Tuli
ehti tuhota metsää useita satoja hehta-

Todella tapahtu- nutta.

— Maanantaina klo 3.43 löysivät
eräät yksityiset henkilöt Noormarkun
ja Pomarkun väliseltä rataosuudelta
juopuneen mieshenkilön, joka todettiin
Savonlinnasta kotoisin olevaksi työ-
mies Heikki Kaartiseksi. Kaartiselta

Vanhankansan "tervaskantoja" Isojoen Vanhassakylässä.

O. W. H.

VI.

Ketolan "Teffa".

Ennen vuotta 1906:ta oli hänen nimensä täydellisenä Johan Stefanus Juhonpoika Vähäfilppula. Ja kun hän oli ostanut tajan Markus Vähäfilppulalta, sanottiin häntä kylän keskuudessa "Markuksen Teffaksi". 1906:n suuressa nimen muutossa hänkin otti Ketola-nimen sukunimekseen. Hän oli syntynyt tämänkyläinen nähtävästi samaa sukujuurta kuin ennen mainittu "Pentin-Ruusikin", Vanhempi sukupolvi tietää paljon kertoa "Markuksen Teffasta". Hän oli aikansa huippu-urheilija monessa mielessä. Notkea ja voimakas hän oli, kuten seuraavassa tulemme näkemään. Tämä niin monessa suhteessa erikoinen mies oli syntynyt heinäkuun 21 päivänä 1840 talon poikana. Jo nuorena hän harjaantui maatajoustoihin ja ostamalaan tilalla riittikin sitten kylliksi näiden töiden puskenista. Tila oli nimittäin päässyt aivan rappiolle, sillä Markku ei ollut maatoihin nähtävästi suurestikaan innostunut, mutta taitaa olla paras jättää lainausmerkit pois. Teffalla oli intoa ja voimaa, jota lisäsi varmaan puolisonsa Klaarankin into. Hän oli kotoisin Vesijärvenkylän Mäkelästä, synt. huhtik. 16 p:nä 1846. Pian olivat tilan rakennukset ja maat hyvässä kunnossa. Maa antoi uutteralle tekijälleen kohtalaisen toimeentulon. Eikä aikaakaan, kun hän jo ehti raivata uutta maata pelloksi mm. Maksakorvessa hän kuokki tavattoman pitkät sarkoja ja viljeli niitä, vaikka olivatkin etäämmällä kylästä.

Vuosien vieressä kasvoi perheen lukumäärä, joka lisäsi varsinkin perheen emännän huolia ja töitä. Kokonaista 11 heitä siunattiin, mutta vain kuusi on varttunut aikuiseksi, viisi tytärtä ja yksi poika, joka isän kuoltua ryhtyi talon johtoon ohjaten sitä kaidille

tunnetulla taidolla ja sitkeydellä.

Teffa oli tavattoman monipuolinen ja -taitoinen mies. Hän pystyi itse valmistamaan puusta ja raudasta taloudessa siihen aikaan tarvittavat työkalut, astiat, ajoneit j.n.e. Olipa hän suutarikin valmistuen perheen niin pienimmille kuin suuremmillekin pieksut ja korkokengät emännän suorittaessa ompelukoneella, joka ensimmäisenä kuulomma kylään oli ostettu, varsien y.m. tikkauksen. Olipa samoihin aikoihin Pajuluoman Jaakkokin tuonut taloonsa ompelukoneen, poljettavan kuten Markuksen Teffakin. Pian jälkeensä tapahtivat isännät toisensa, niin Teffa kysyi Jaakkolta: "Mitä teillä on neulottu uudella koneella?" Jaakkoo sanoi: "Tamppia sillä on tikattu." Pajuluoma taas puolestaan kysyi Teffalta, mitä heillä oli tehty. Hän vastasi: "Fällyjä". Kummatkin mahdollomia koneella ommella.

Nuorena Teffa oli opetellut kirjoitustaidon. Osasipa hän kokonaisilla luvuilla laskeakin. Joku kirjoitustaitoinen mies oli häntä ohjannut.

Hänen voimistaan kerrotaan, että hän rintaliivintaskun korkeudelta hyppäsi tasapötkkää riman yli, samoin pituutta hän hyppäsi pisimmälle. Ei Pentin-Ruusinkinakaan auttanut mitään. Suurta taitoa ja notkeutta osoitti sekin, kun hän kerran heinässä ollessa otti hamiloimmen (paksum seipään tapaiset, joilla ennen heinä latoon kannettiin) käsiinsä eteensä ja hyppäsi käsiensä välistä eteenpäin ja taaksepäin tuon hamiloimmen yli eikä kompastunut eikä kaatunut nenälleen. Hän oli jo silloin yli 60 ikävuoden.

Ennen oli pääasiassa asurakennuksen katoille tikkaat, joissa puolapuu oli pyöreästä kuusen karahkasta,

Teffa meni riippuen käsiensä varassa nostamalla kätensä yhtäalkaa näitä ylöspäin seuraavalle puolapuulle ja jatkaen katonräystäksen asti ja tullen takaisin samalla tavoin. Se ei ole helppoa, koettavaapa!

Kerran nuorena miehenä hän oli Kristiinassa ollessaan lyönyt vetoa yhden tuopin viinaa toisen nuoren miehen kanssa siitä, että hän slakkalaiturin rannasta ui Tervahoviin pikemmin kuin sinä juokset maata myöten. Oli nim. aika lämmin kesäpäivä. Juoksijan piti viedä Teffan vaatteet mukanaan. Paljon enemmän oli Teffa päässyt sinne, ennenkuin juoksijaa näkyikään. Hän voitti vedon loistavasti.

Huimapäisyyttänsä hän osoitti siinä, kun Isojoen tapulirakennus oli juuri saatu valmiiksi 1859, niin hän seisoi käsillään jalat ylöspäin ristin päässä. Seisoipa sitten yhdellä jalalla siellä ja "klonkkasi" että jajan mutka teki ympyrän. Kyllä siinä katsojat kauhistuivat.

Mutta silloin Teffa oli elementissänsä kun syksyllä alkoi pyrytä ja lumi peitti maat ja mantereet. Nyt sai Teffa aloittaa kettujen ja muunkin metsäristan pyydystämisen. Siihen hän oli todella syntynyt. Hän sai ketun sieltä, josta ei toinen saanut, vaikka olisi mitä tehnyt. Itse hän pajassa takoi ketun- ja sudenraudat, itse laittoi pihan, jolla raudat siveltiin. Se onkin erittäin tarkkaa työtä. Hän tuli kettumiehenä niin kuuluisaksi, että Porin metsästyseurat pyysivät noin 10 vuoden ajan (1880—1890) hänet tulemaan Porin ympäristöön kettuja ja susiakin pyydystämään. He maksoivat Teffalle vielä hyvät kyytirahatkin. M.m. Luvian pitäjässä hän niitä pyydysti. Jaakkoo poika oli kyydissä, kun hän siihen kelpasi. Metsästyseurojen johtohenkilöt laittoivat aina siten kuulutukset kirkkoihin, että ketun pyydystäjä on saapunut ja asettelee rautojaan metsiin. Runsas saalis tuli. Toisinaan meni susikin rautoihin, toisinaan hän sai ilveksiäkin. Ilveksen jäliltä hän maksoi 5 mk sille, joka ne hänelle ilmoitti. Niin varma hän oli il-

veksen saannista.

Teffa oli siitä huomattava, että piti kirjaa saaliistaan. Kettuja hän on kaikkiaan saanut elänsäänsä 750 ja susia tappanut 35, joukoska joku ilves-usikin.

Porista asti Teffa kävi monta kertaa hiihtämällä kotona. Matkaa on Luvialtakin asti 130 km. Välistä oli aika "tarakka" nahkojakin vielä hartioilla. Sievoiset rahat kertyivät vuosittain näistä Teffan taskuihin. Päivä häneltä tapasi mennä, kun hän Porista kotiin hiihteli.

Kerran Teffa oli joutunut kilpailulle hevosen kanssa erään järven jäällä. Kun ei hän näyttänyt ollenkaan jäävän hevosesta, vaan pysyi melkein aina rinnalla, niin alkoi reessä olijoita kauhistuttaa: "Tuo ei varnaankaan ole ihminen". Ruoska pantiin heilumaan ja hevonen meni, minkä kavioista lähti, mutta Teffa ei sittenkään paljon jäänyt. Sellainen hiihtäjä hän oli.

Susien ja kettujen lisäksi pyydysti hän myöskin sauikkoja joesta ja mäyriä eli metsäsikoja, raudoilla niitäkin, Vanhankylän metsistä. Välistä rautoihin menneet ketut kätkeytyivät koloihin ja onkaloihin, joista niitä oli vaikea saada esille. Toisinaan oli kettu järsinyt jalkansa poikki ja päässyt raudoista. Mutta pian kolmijalkakettu tuli haaskoille ja meni uudestaan rautoihin. Silloin se ei enään kauaksi-kaan rautojen kanssa kulkenut. Toisinaan, kun kettu oli rautoihin joutunut, se oli vetänyt niitä monia kilometrejä. Susi voi mennä kymmenenkin km rautain kanssa ja se tappaminen oli jännittävä. Koivun kangella sitä piti väkävästi huitaista kuonon päälle, mutta usein kanki oli sen suussa.

Näin kertoi Teffa ja hänen poikansa. Harvoin kettu kuolleena tavattiin raudoissa. Välistä oikein kovilla pakkasilla.

Kalastajana oli Teffa myöskin omaa luokkaansa. Onkimalla kylän joesta hän sai paljon lohja ja haukia, toisinaan aika painaviakin. "Röllä (on kiivennuoliainen) oli hänellä syöttinä. Syyspuolella hän meni merenrantaan

ja kahdeksankin verkkoa pani yhteen mittaan, niin sitä sai aika kierroksen. Suuren tiinullisen hän joka syksy toi kaloja kotiin. Kalaa oli riittämin.

Ketun pyyntitaitoa oli Teffa jo nuoresta pojasta asti harjoitellut, mutta ei oikein päässyt kaikkien pyyntisalaisuuksien perille. Kun hän sitten kävi Närpiössä, niin siellä hän sai taldon, miten pihka ketetään ja miten sillä raudat "voidellaan".

Puutoista mainittakoon, että närpiöläiset voinostajat tilasivat häneltä isoja tiinuja, jotka olivat kannellisia. Kun he tulivat niitä hakemaan, niin he ostivat tiinut voita täyteen samalla matkalla. Teffa sai 7 mk tiinusta. Kuuluu olleen "tienistää" sekä siihen aikaan.

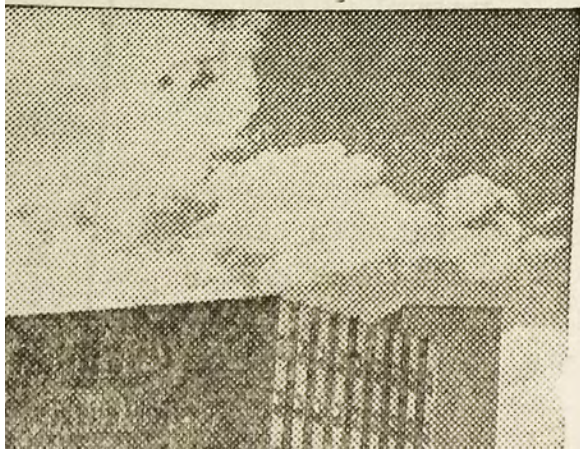
Mainitsemista ansaitsee Teffan sekin toiminta, kun hän Vihtori Filppulan, myöhemmin Uusitalo, kanssa rakennutti Alakylän kosken sahamyllyn ja sen yhteyteen jauhomyllynkin. Muutaman vuoden perästä näki hän hyväksi erota koko hommasta. Yrittäjä henkeä siis! Jospa toimenkin osakka olisi ollut samaa "maata" kuin Teffakin, niin kukaties ei siinä nyt vieraat isännöisi.

Teffa oli mieleltään edistyshaluinen mies. Kun 1890 ruvettiin kyläämme puuhaamaan kansakoulua, oli hän kohta alusta asti mukana sen perustamisessa. Hän oli niiden 7: isännän joukossa, jotka 7 ä 8 vuotta kustantivat koulua, kunnes 1898 kunta otti sen haltuunsa. Vanhan kansan vakava ja uskonnollinen henki vallitsi kodissa. Lapset kasvatettiin kurissa ja oppivat kunnioittamaan Jumalaa ja hänen käskyjäänsä.

Markuksen Teffa jätti lapsilleen taloudellisen pohjan, jolta ponnistaen he ovat maallisesti hyvin menestyneet.

Tämänlaiset miehet ovat tätä maata nostaneet taloudellisesti ja henkisesti. Sen vuoksi tulee meidän heidän muistoaan siunaten jatkaa heidän töitäänsä.

Paljon puuhannut toimen mies siirtyi ajasta iäisyteen kotitalonsa lokak. 18 p:nä 1912 72 vuoden 2 kk. ja 27 päivän vanhana.

AJANKOHTAISTA PERUNAMAASSA.

Monilla paikoilla on kuivuus hidastuttanut perunan kasvua, toisilla on hällä pahasti sitä viottanut. Ompa paikkakuntia jossa molemmat onnettomuudet ovat sattuneet samanaikaisesti. Näyttää sentähden siltä että ylituotantoa ei olisi odotettavissa. Tästä huolimatta on sääntönä nyt niinkuin

KOIVUMETSIIEN PUOLESTA.

Kirj. Emil Vesterinen.

Kolmannen maailman metsäkongressin johto istutti Metsätalon piha-aukeamalle visakoivun kongressin muistoksi ja kansojen yhteisyyden symbolisoimiseksi. Kaunis ja kannattava ajatus! Täytyyköön tuo toivomus! Koivumme ia erityisesti visakoi-

uhriksi viime keskiviikkona Pariisissa. Rosvojen saalis oli suunnaton: yli 100 milj. markan jalokivet.

sa lunastettu 35.000.

Salakuuntelijoiden määrä on noin 10 % koko kuuntelijamäärästä.

vat 92 tuntia hän käyttää nukkumiseen, syömiseen, pukeutumiseen, kylpemiseen, parranajoon ja työmatkoihin.

vitsausta vastaan tiedemiehet ovat keksineet avun. Heinäkuun loppupuolella ruiskutetaan ja 2—3 viikkoa

pi maanviljelijä sitä suurempi sato.

J. R. af Hällström.

Muistelmia.

Eläissäni olen nähnyt monta ukonilmaa, pienempiä ja suurempia, mutta elokuun 1 päivänä 1893 oli sellainen, että se on jäänyt erittäin selvästi muistini koko elämäni ajaksi sen kovuuden ja pituuden vuoksi. Olin silloin 15 ikävuodellani. Siihen aikaan oli tapana kotonani, että heinätyö aloitettiin ensin Etelänjärvellä olevilla nevaluhdilla. Kun sieltä päästiin, aloitettiin Riihijärvellä, jossa nütty oli naapuritalon kanssa yhteinen. Se olikin aika suuri pinta-alaltaan ja kesti monta päivää tehdä. Kun tämä ammoin kuivattu järvi-osa (siinä oli monella talolla osansa metsäsarkojen leveyden mukaan) saatiin latoon, lähdettiin Marijouluoman niityille. Tänä vuonna lähdettiin sinne elokuun 1 päivään, vaikka olikin pilvinen ilma.

Kun päästiin sinne — kotoani 5 km — ruvettiin heti näyttämään. Ilma oli saunanilylyn tapainen, kostea ja lämmin. Rupesi pian sataa tiimmuttamaan. Oli melkein tyven. Pilvien kulku näytti ensiksi pohjoisesta etelää kohti, mutta noin 9 ajoissa rupesi jo kuulumaan hiljaista ukkosen jyrinää eteläiseltä taivaalta. Siinä ilman suunnassa kasvoi korkeaa metsää, ettei sinne paljon nähty, mistä saakka ukkosen jyrinä kuu-

luu. Hiljoilleen sateli edelleen lakaten kuitenkin noin 10 ajoissa. Ajan kuluessa rupesi jyrinä kuulumaan yhä selvemmin. Eroittuipa joitakin kovempiakin jymistyksiä. Rauhassa kuitenkin tehtiin työtä ja syötiin puolipäivä siinä 12:n toista korvissa, kuten tapana oli. Pidettiin asiaankuuluva lepoetkikin. Taisivat jotkut vedellä "unihirsiäkin".

Muiden voi tulla unikin niis, mutta minulla oli paha aavistus kun ukkosen jyrinä jo syödessä kuului joltisenkin kovalta. Sanoin isälleni: "Eikö täältä lähdetä jo kotiin?" Isäni vastasi: "Sieläpä se on koko päivän jyrissyt, eikä oo tänne tullu." Ja niin niitettiin edelleen.

Mitäs siitä. Ukkospilvi läheni kuitenkin hiljaa ja varmasti.

Jo aamupäivällä kuului jyrinä yhtämittäisena ja niin se oli yhä edelleen. Voimakkaat jyrähdykset vain tihenivät ja yhä valtavammalta kuului jyrinä. Rupesi tuntumaan ja kuulumaan siltä että ennen näkemätön ja jyrinältään sanoin kuvaamaton tummuus tässä jyrinässä yhä vain vahvistui. Joskus kuului valtavaa räiskettäkin joukkoon.

Isäni ei kuitenkaan tahtonut uskoa, että tuo rajuilma tulisi kulkemaan meidän ylitsemme.

Jyrinä alkoi jo melkein pään päältä

ja merkillinen pilvien myllerrys ukkospilven ponnistellessa pohjoista kohti (kun nimittäin kuten edellä mainitsin aamupäivällä pilvien kulku oli pohjoisesta etelään päin) melkein kauhistutti. En ole sen jälkeen sellaista pilvien kulkua nähnyt.

Kello oli jo nykyisen laskun mukaan 16 (4 i. p.) kun isä sanoi: "Taittaan lähtiä täältä kotia".

Niin lähdettiin. Kuitenkin äitini ja palvelustyttö sekä nuorempi veljeni lähtivät jo ennemmin kotiin. Onneksi heille. Meitä jäi isä, renki ja minä haravoimaan kun ei 10 jälkeen enää satanut.

Emme lähteneet talvitietä Mariokorven kautta, vaan menimme keidastietä. Kun menimme keskipäikoilla keidasta, niin läntisellä taivaalla meni kummallista vauhtia ohuenlaista harmahtavaa pilveä pohjoista kohti. Vauhti oli sellaista, että minua kammoksutti aikataivalla. Sen vuoksi kai vieläkin niiden kulku ja näkö ovat silmäini edessä. Meillä oli viikatteet mukana, joka alkoi pelottaa, kun ukkossäällä sanottiin niitä olevan vaarallista kantaa.

Olimme päässeet lakealta keitaalta metsäisemmälle tielle, kun jo alkoi pudota vesikarpaloita niin suuria, etten sellaisia ole sen jälkeen vielä nähnyt. Ja ennenkuin olimme päässeet ensimmäiselle asumukselle kylän laitaan, olim-

me täydellisesti kastuneet läpimäräksi. Hyökkäsimme Marjamäen pieneen saunaan, joka oli tien poskessa, sateen suojaan. Kun siellä olimme jonkun aikaa olleet, satoi rakeitakin, että saunan seinä rapisi. Ei niitä kuitenkaan paljoa tullut. Nyt vasta käsitti oikein, kuinka tarpeellista olisi ollut, että silloin kuin isälle ehdotin, olisi lähdetty kotiin. Ukkospilven saapuessa kohdalle tuuli myöskin rajusti. Salamoi niin valtavasti, että koko taivas oli kuin välkkyvä tulimeri ja pauhu korvia huumaavaa räiskettä.

Jonkun ajan kuluttua ilma vähäisen lievistyi ja sen vuoksi lähdimme saunasta kotia kohden. Mutta tuskin olimme kulkeneet sata metriä, kuin taas tuli vettä entiseen tapaan. Sillä matkalla alkoi näkyä kylän aukea. Mutta se oli kaamea näky. Vieläkin pöyristyttää, kun muistaa miten synkkä varsinkin eteläisen taivas oli, josta päin pilvi tuli. Se oli Taulumustaa synkkyyttä ja siinä polveilivat tuhannet salammat, joita seurasivat yhtämittäinen pauhu ja räiske.

Meidän oli poikettava kohta lähimpään asumukseen, Latvamäen Mantan tupaan. — Muuten senkin tuvan katon ennen oli ukkosmyrsky vienyt, kertoi Manta. — Siellä odotimme rajuilman lakkaamista ainakin kaksi tuntia. Kun ei se näyttänyt yhtään taukoavan, täy-

tyi koettaa lähteä kotia kohden yöksi. Viikatteet, jotka olivat mukana, jätimme Latvamäestä lähdeittäissä lähellä olevan puun oksille, kun ei enään uskallettu niitä olkapäällään kantaa. Terissä näkyi kuin salama niitä kiertelisi.

Kello oli jo lähellä yhdeksää ennenkuin oltiin kotona läpimärkänä. Kun tulimme Hernesharjun talojen kohdalla, räiskyi niin tavattomasti, että olisi luultu kaikki rakennukset pirstaleiksi menevän. Ukonilma kesti kuitenkin yhä samanlaisena. Muistelen, että menin maata illalla kello 10 aikoihin, eikä silloin vielä näyttänyt rajuilma lopun merkkejä. Aamulla, kun heräsin, oli kirkas ja raitis ja otsoonin hajuinen sää.

Salama ei tällä kylällä — ihme kyllä — tehnyt sanottavaa vahinkoa, ei tappanut eläimiä eikä polttanut rakennuksia eikä heinälatoja. Naapurikylässä tappoi laitumella hevosen.

Luin sen jälkeen Uusi Aura-nimisestä lehdestä, että Turusta asti koko Länsi-Suomessa oli sama ukkospilvi kulkenut tehden siellä monenlaisia tuhoja.

Voitte arvata, että vettä oli aamulla kaikki paikat täynnä. Oltiin iloisia, kun oli päästy Riihijärveltä, sillä se oli nyt todellinen järvi monta viikkoa ja joki tulvi kuin parhaimpien kevätulvien aikana.

O. V. H.

I. S. 1949.

Rakennussäännöstelyä helpotetaan

Voimapiirien tehtävät lakkaavat.

uvosto on kuluva elokuun
ä antamallaan päätöksel-
tanut rakennusluontoisten
nötelystä 22 päivänä elo-
antaman päätöksen siten,
nussäännöstelyyn jäävät
päivästä lukien vain ne

Niistä rakennustarvikkeista, jotka
kulkulaitosten ja yleisten töiden mi-
nisteriö säännöstelee, ovat jakelu-
säännöstelyssä enää betoniteräs sekä
rauta- ja teräsputket. Ei kuitenkaan
valurauta, viemäri- ja paineputket.
Rakentamiseen, johon ei käytetä he-

Suupohjan Liikemiehet!

Miksi tuhlaatte ilmoitusvarojanne muualle?

Ilmoittakaa oman paikkakuntanne puolueettomassa sanomalehdessä!

Säästöpankkien ottolainauksen lisäys viime heinäkuussa yli miljardin markan.

Säästöpankkien ottolainaus kasvoi | Ottolainauksen määrät kuukausittain

Kontaan... ja...
nen. Kodissa ja yhteiskunnassa ei hän
ensi sijassa etsi syytä muista, vaan ai-

mään tätä kristillisyyttä.

Reino Niininen.

Muokista...
kautta.

Maria Jotuni.

olivat hirvittäviä, mutta joilta hirvi
nyt on hävinnyt kokonaan.

nykyistä huomattavasti suuremman
verotuksen.

Vanhankansan "tervaskantoja" Isojoen Vanhassakylässä.

O. W. H.

VIII.

"Tuppi-Riina"

Hän oli Hiskias Tuppilaakson puoli-
so. nimeltään Walborg Severiina (syn-
tyisin "Lauhan takaa", mikä kylä kuu-
tuu Kauhajoen pitäjään), mutta sanoti-
in lyhyesti vain Riinaksi tai Tuppi-
Riinaksi miehensä nimen mukaan. Riina
oli nähnyt päivänvalon toukokuun 1
p:nä 1835.

Ei ole lähemmin tiedossani Riinan
koti, mutta lienee se ollut varaton. Pal-
jon hän kertoi lapsuutensa ajoista
"Lauhan takana". Silloin siellä olivat
usein sudet ahdistelleet lapsia. Riina
kertoi monesti syysiltana kylästä kotiin
palatessaan toveriensa kera nähneensä
suden vihreän kiiltävät silmät metsästä.
Se oli hiukan kauhistuttanut.

Miten Hiski oli Riinansa löytänyt sii-
tä ei ole tietoa, mutta kun Riina on
1865 tullut Tuppilaakson torppaan
emännäksi, niin silloin hän tänne muuti.
Hiski oli tietenkin silloin terve ja voi-
makas, iältään vuotta nuorempi vai-
moaan eli 29 vuotias ja Riina 30 vuo-
den ikäinen. Ei naimisiin menty lapsuu-
den hulluudessa, vaan vakavassa tosi-
mielessä. Heille syntyi viisi lasta, joista
yksi poika on elänyt 10 vuoden ikäi-
seksi, toiset ovat kuolleet nuorempina.
Mikä tauti heidät on hautaan vienyt,
jää salaisuudeksi. Ahkerasti hän työs-
kenteli perheensä hyväksi Hiskin olles-
sa ansiotöissä Kristiinassa, milloin
edempänä. M.m. hän kerran — kuten

ennenmin on jo mainittu oli Hankoniemen
rautatien töissä. Ei liene paikka-
kunnalla ollut ansiotöitä. Silloin Riina
sai hoitaa torpan töitä ja huolehtia lapsista.

Näillä työnhakumatkoilla Hiski sai
sitten kerran ankaran vilutaudin eli
horkan ja lienee siitä johtunut ankara
päänsärky, jota Hiski poti ja joka vei
näön silmistä. Se oli Riinalle surullinen
asia. Heidän elämässään tapahtui suuri
muutos. Ei käynyt enää torpan maiden
asuminen. "Taksvärkkipäivät" jäivät
tekemättä "taloohin" j.n.e. Lapset oli-
vat silloin siirtyneet jo iäisyyteen ja
pariskunta jäi kahden viettämään van-
huuden päiviään. Heistä tuli sitten ruo-
tilaisia, mutta ei kauan tarkinnut kul-
kea talosta taloon, saivat oman asuin-
tuvan. Kaivo-ojan Kivisillan päähän
Viitasen talon maalle. Siinä he asuivat
ja Hiski kävi kylällä hieromassa ja an-
saisi vähän rahaakin. Riina oli miehen-
sä sokeuden aikana oppinut huonon ta-
van nim. polttamaan piippua. Sitä hän
imeskeli miltei yhtenäin. Lopulta piti
olla oikein "väkevääkin" tupakkaa.
Kessut eivät olleet kylliksi mojovia.
Piti olla "mahorkkaa" ja "ryssän lei-
tiä". Hiski ei polttanut, mutta piti
"mälliä" poskissaan. Liekö hän näke-
vänä polttanut, ei ole tiedossani. Pieni
tupa oli välistä tupakan savua täynnä,
eikä huonetta tuuletettu. Arvaa, et-

tä ilma oli hyvin epäterveellistä varsin-
kin talvisin. Väkevältä tuoksuikin Riin-
nan vaatteet, kun hän tuli käymään ko-
tonani silloin tällöin. Lauantaisin kävi-
vät he kumpikin saunassamme, joka
ei ollutkaan kuin parinkymmenen met-
rin päässä heidän tuvastaan. Tupa
siirrettiin Kaivo-ojalta kotini lähelle
1891. Hiskikin osasi itse tulla ja men-
nä saunaan.

Siihen aikaan olivat miehet ja naiset
yhtäaikaan saunassa, joukossa usein
Hiski ja Riina. Riinalla oli vähäinen
kiulu kädessä, kun hän tuli saunaan.
Siinä oli kuumaa vettä. Sauna oli ni-
mittäin sisään lämpiävä savusauna,
nurkassa iso "mölökkerökivistä" tehty
kiuas. Eikä siinä ollut padalle tilaa,
missä vettä olisi kuumennettu. Se täy-
ty: tuoda sisältä saavilla. Sen verran
Riina Hiskinsä kanssa tarvitsi kuumaa
vettä. Kylmävesi tuotiin saavilla kai-
vosta.

Ei Riina paljon eikä erittäin kuumaa
löylyä tarvinnut. Eikä pesemisessä ai-
kaa hukkaan kulutettu. "Planttas" vä-
hän kiuluunsa vettä ja kaatoi päähänsä
Vesi juoksi alas pitkin ihoa ja sillä hy-
vä. Ei Riina paljon pessyt itseänsä siis.
Hiski sai tulla toimeen miten halusi. Ei
häikäisi itseään paljon peseskellyt.

Kesäisin muistan Riinan hakeneen
kankeahkoja koivun varpuja kohta kuori
rupesi irtoamaan. Ne hän kantoi ko-
ttiinsa ja istuen tupansa matalilla as-
kelmilla kuori niitä. Sitten hän kaivoi
hiekkaisista metsämaista tavallisesti
pieniä männyn juuria, välistä useam-
pia metriä pitkiä. Juuret hän antoi His-
kille, joka ne halkaisi ja muuten peh-
mitti painaen veitsen hamaralla sitä
pieksunsa rintaa varten (pieksun tie-
tysti ollessa jalassa ja vasemmalla kä-

dellä vetäen juurta. Siinä juuri pehme-
ni. Hiski teki sitten koivunvarvuista
vispilöitä, siistiä ja kauniita. Vispiläin
yläpää muodostettiin silmukalliseksi ja
niottiin juurilla komeasti ja rengasmai-
sesti. Tuo silmukka muodostettiin var-
maan sentähden, että sitä voi säilyttää
raulassa seinällä. Näitä he tekivät ke-
vätkesällä joka vuosi. Riina kävi niitä
kaupalla ympäri kylää. Hinta oli usein
25 penniä kappaleelta. Vispilät menivät
hyvin kaupaksi. Tuli heille siitäkin jon-
kun verran rahaa, että voivat jotain osta-
taa — vaikka tupakkaa.

Riinan velvollisuus oli lukea Hiskille
Raamattua muutamia lukuja kerralla.
Täten tuli tämä kirja luetuksi useam-
paan kertaan Riinan eläessä, sillä hän
kuoli paljon ennemmin miestänsä, eikä
sen jälkeen Hiskille enää kukaan luke-
nut raamattua. Luulen, että saa hakea
vielä nytkin — jos silloinkin — henki-
löitä, joilla olisi ollut parempi tämän
pyhän kirjan tuntemus ja muistossa,
mitä se sisältää, kuin Hiskillä ja Riinalla.

Suupohjan Kaikua he tilasivat ja se
luettiin tarkoin Hiskille.

Riina oli hyvin pelkuri luonteeltaan.
Varsinkin ukonilmoja hän pelkäsi. Kun
ukkosen jyrinää kuului jostain päin,
niin hän jätti Hiskin yksin sänkyynsä
ja lähti pois. Usein hän oli kotonani-
kin. Mutta ei se ollut Hiskin mieleen.
Moittimalla hän sanoi kerrankin: "Jät-
tää mun tänne, kööpelä, yksin".

Täten kului tämänkin pariskunnan
elämä loppuansa kohden. Se ei ollut
kulkemista ruusujen ja kukkasten pääl-
lä Elämän tuskaa se oli täynnä. Kova
kohtalo oli heillä yhdessä kestettävänä.
Mutta en minä kertaakaan kuullut heidän
suustaan valituksen ja tyytymättö-

myyden ilmauksia. Aina Riinakin oli
iloisella mielellä ja laski leikkiä. He oli-
vat alistuneet Näkymättömän kaikkivaltiaaseen johtoon. Se selittää heidän
suuren tyytyväisyytensä elämäänsä.

Vähitellen Riinan ruumiin voimat
kuhtuivat, kunnes hänen aikansa syys-
kuun 1 päivänä 1915 tuli siirtyä tämän
ajallisen elämän rajan toiselle puolelle
80 vuoden 3 kk. ja 29 päivän ikäisenä.

Ei Riinan tarvinnut nähdä sitä aikaa,
jolloin hänen miehensä Hiski näki —
vaikka oli täysin sokea — ihmeellisiä
näkyjä, joita kerron sen lisäksi, mitä
Hiskistä olen ennemmin kertonut, sillä
hän rupesi Riinan kuoleman jälkeen
niitä näkemään. Hiski tiesi itse, milloin
hän tulee sellaiseksi, että hän rupeaa
näkemään näitä yliluonnollisia näkyjä.
Sanoi, että se on raskasta hänelle. Hän
nim. sanoi näkevänsä olentoja, jotka
ovat enkelien siivillä varustettuja ja lii-
televät ilmassa. Kun hänen asuntonsa
ympäriellä oli korkeaa metsää, sanoi
hän olevan puun oksat täynnä näitä
olentoja.

Kerran oli todella aikamoinen ukon-
ilma, niin Hiski sanoi, että hänen tu-
pansa harjalla soitteli kolme "fiulapeli-
mannia" sen mitä "fiulista" lähti, kun
yhtäkkiä salama iski maantien puolei-
sessa päässä istuvan pelimannin kuoli-
aksi. Se putosi sieltä maahan ja ma-
kasi siellä monta aikaa. Kun hänen
hoitajallaan oli tapana pitää erästä as-
tiaa kumollaan samassa paikassa meni
Hiski sen muuttamaan ja sanoi: "En
minä ilikee kattua sitä, kun se panee
sen aina tuon suun päälle".

Paljonhan olisi vielä hänestä kerrot-
tavaa. Ehkä joskus tulee siihen tilai-
suus.

LUA.
◇
Sanomain
us

Jättiläistulipalo Kemin Karihaarassa

KEMI OY:N 27.000 STANDARTIN
PUUTAVARAVARASTO TUHOITUI

västä lukien liikennöidään Teuvan asema seisakkeella yöllä klo 19.10—8 välisenä aikana.

naan rahtiovaunussa ampui hänet, koska hän käänsi sanomalehtensä sivuja liian nopeasti.”

— Valuuttapula jatkuu. Säästä valuuttaa ostamalla kotimaisia tuotteita.

jestöjen Liitto, Kokoomuksen Nuoret, Kotikasvatusyhdistys, Kristillisyhteiskunnallinen Työkeskusliitto, Lasten-

linen Liitto, Suomen N.N.K.Y:n Liitto r.y., Suomen N.M.K.Y:n Liitto r.y., Työtehosuora, Valkonauha.

O. W. H.

Vanhankansan ”tervaskantoja” Isojoen Vanhassakylässä. IX. Härkälän Heikki.

Hänen nimensä oli kirjoissa Karl Henrik Söderberg ja torppa, jossa asui oli jo vanhemmin nimeltä Härkä-Aho. Kyäläläiset käyttäneet Söderberg-nimeä eikä myöskään Härkä-aho, vaan sanottiin torppaa lyhyesti Härkäläksi (myöhemmin on nimi jäänyt pois käytännöstä, kun torppa itsenäistettiin ja otettiin uusi nimi, Kuusimäki ja Heikkiä joko Härkälän Heikiksi tai vain Härkä-Heikiksi. Torppa, missä Heikki syntyi, oli ikivanha. Se oli Heikin kertoman mukaan perustanut sotaherra, jolla lienee ollut vänrikin arvo ja kotoisin Ruotsista Taalanmaasta. Tämä sotaherra oli kuulemme ottanut osaa Varsovan valloitukseseen Kaarle X:n Kustaan hyökätessä Puolan kimppuun., Varsovan väestö ei ollenkaan suostunut maahan-tunkijaa eikä hänen joukkojaan, koska naisetkin olivat akkunoista ja luukuista” viskelleet suomalaisten niskaan ”varia”, joka oli miehistä tunnut varsin ikävältä. Olipa torppassa, joka 1700 luvun alkupuoliskolla oli Myllyniemi-niminen ja sillä paikalla melkein kun nyt on Koskelan talon ulkokuoneet, aina 1808 sotaan saakka asunut sotaherroja, viimeinen kersanttia vastaava nykyisessä sotavässä. Lieneekö pelko sodista antanut aiheen siirtyä Myllyniemestä Härkä-ahoon, joka on noin kilometrin päässä maantiesta metsään päin, koska eräskin näistä oli n.k. Härkälän mäkeen laittanut risuisen ehkäisyaidan, jotta vihollinen ei luulisi siellä ihmis-

asuntoa olevan. ”Pahan ryssän” aikana kuten Pentin-Ruusi Ison vihan aikaa nimitti, oli eräs näistä juossut maantieltä kasakkain edellä kotiinsa ja kasakat tulivat perässä ja tahtoivat ruokau. Kun heille sitten annettiin pettuleipää, niin he haukattuuan sitä sylkivät pois sen. Eivät olleet tehneet mitään pahaa. Erään naisen perässä myöskin oli keran sota-aikana tulleet kasakat — Heikki kertoi niitä olleen 22 — ja ajaneet ohi torpan, kun nainen ei pysähtynyt kotiinsa. Tuli vastaan vetelä rämeikkö, johon nainen oli hukkuu. Hame vain nousi ylös. Sitä kasakat olivat nauraneet ja lähteneet takaisin.

Saman sodan vihan aikoina oli esisistä Pälkäneellä eräs tehnyt Sven Duvan tapaan vastarintaa yksinään ylitettävissä jotakin siltaa. Lieneekö ollut Kostianvirran yli vievä silta. Monta ryssää hän vain siinä passitti tuon tulleille. Silta pysyi suomalaisilla. 1808 sodan aikainen esi-isä oli ottanut osaa tappeluihin Ömossassa (Metsälässä) ja Lapväärtin nykyisen kirkon mäellä. Tällä hän oli joitain kertoja omin luvuin käynyt kotonaan Vanhassakylässä suoraan pitkin metsiä, kun ei uskaltanut kulkea teitä myöten, eikä olla pois kun yön. Tällaisia Heikki tiesi kunniakkaista esi-isistään kertoa.

Sotilaan verta lienee Heikissäkin ollut, kun hän mielellään luki sotakertomuksia ja Krimin sodan aikana 1853—55 ilmestyneitä lehtisiä, samoin viimei-

sen Turkin sodan 1877—78 aikana ilmestyneitä. On huomautettava, että 1700-luvun loppupuolella jo Söderbergit asuivat Härkä-Ahossa. Se oli viralinen nimi. Eikä olisi ikivanhan nimeä pitänyt ruveta hylkimään, sillä eihän nimi miesta pahenna.

V. 1808 sodan jälkeen näyttää Heikin isä, joka oli myöskin Karl Henrik, saaneen Härkä-ahon haltuunsa. Heikki sai sitten vanhemmiltaan torpan koska hän oli vanhin lapsista. Tuomas ja Jussi olivat nuorempia ja sisarkin, Maija. Kovan talven poikia Heikki oli. Hän syntyi nim. tammikuun 25 p:nä 1838, siis 111 vuotta siten. Heikki varttui mieheksi, vaikkakin pienikasvukseksi. Oppi metsästäimään ja kalastamaan niillä keinoilla kuin siihen aikaan oli tavallista. Kävi metsosointimella keväisin. Teki kaikenlaisia tekoja hyvitteläksensä Mielikkiä metsänemäntää. Välistä soitimella eli ”mettoonkiimassa” ollessaan oli pakko ampua metson niin monta kertaa, että reikä näkyi lävitse, eikä vain pudonnut alas. Heikki päätteli: ”Se oli häjy”. Tällaista tapahtui suurten juhlapäivän yönä vasten. Eräänäkin Helsingin päiväpäivänä Heikki ampui fänkkipannu-pyssyllään kurkea luhtansa ladosta, mutta se lähti vain kiivasta tulemaan latoa kohden. Se oli ilmetty piru, sanoi Heikki. Ei olisi niin suurena juhlapäivänä pitänyt lähteä metsästelemään. Pianpa Heikki olikin sitten kotimökkillänsä ja pyssy naulessa. Monissa karhunjahdeissa Heikki oli ollut osallisena. Karhun lihaa oli saatu, sitten kun se oli kaadettu. Mustaa se oli ollut ja välistä pahanmakuista. Silloin sitä lietettiin vedessä ennen keittoa. Näissä jahdeissa kai Heikki tuli saaneeksi karhun hampaitakin, koska niitä hänellä oli kokonainen kokoelma. Ehkä siinä oli esisienkin hankkimia. Yksi hammas oli ollut erittäin suuri. Siihen olikin porattu

reikä. Taidettiin siitä ripustaa johonkin kiikkumaan, vaikkapa kaulaan. Heikin kokoelmassa oli myöskin erikoisia pyöreitä ja tavattoman liukkaita kiviä, joissa oli reikä keskellä n.k. noitukiviä. Ei tiedetä, mitä varten hän niitä talletti ja mistä niitä oli saatu.

Jo verrattain nuorena tapamme Heikin seppänä. Siksi hän kehittyikin hyvin huomattavaksi. Kun Isojoen kirkon tapulia rakennettiin v. 1858—59 oli hän Kaivo-Heikin kanssa siellä seppänä. Jos ei hän jo silloin olisi ollut pystyvä seppä apulaiseksi, ei häntä sinne varmaankaan olisi otettu. Joku kertoi minulle, että Samun Jussi täällä Vanhassakylässä oli myöskin töissä rakennuksella ja kävi usein piippuunsa pajassa sytyttämässä. Seppäin mielestä hän kävi siellä liian usein kuluttaen turhanpäiten aikaansa. Kun sitten Jussi taas kerran tuli sytyttämään piippuunsa, niin Heikki otti hehkuvan raudan ahjosta ja meni sytyttämään Jussin piippua. Siitä oli seurauksena, että puinen piippu kokonaisuudessaan syttyi tuleen ja paloi mittättömäksi käyttäkään. Mutta ei Jussikaan sen kerran perästä tullut uutakaan piippuunsa sytyttämään pajaan.

Tultuaan isännäksi torppaan ja men-tyään naimisiin Hedvig (Hessa) Kortseniemen kanssa (synt. lokak. 10 p:nä 1842) ryhtyi hän tarmolla raivaamaan uutta peltoa lähellä olevaan n.k. Härkälän luhtaan. Sinne hän kuokki paljon pitkiä sarkoja ja kuuluu saaneen hyviäkin satoja. En tiedä, miksi hän myöhemmin jätti maanviljelyshommat ja rupesi sepän ja puusepän töihin ja samalla maalariaksi.

Mestarinäyte kuului olleen se kirkkovakka, jonka hän valmisti vorsiamelehen Hessalle. Se oli puutyöltään ja maalaukseltaan ihailtava. Kuviot kannessa ja sivuissa olivat kuin taiteilijan siveltimellä vedettyjä. Itse maalikin oli siinä

sellaista, ettei se vuosikymmenien kuluessa ole himmentynyt vähäkään. Tällaisia vakoja oli ennen naisilla, kun kirkkoon mentiin. Sinne pantiin paremmat vaatteet, jotka sitten kirkkoon kirkkotallilta lähdeittäessä puettiin ylle ja matkalla olleet riisuttiin päältä. Sitä varten kirkkotalleissa oli välikatto, jonne oli tikat. Siellä kävi vaatteiden muuttaminen paremmin. En ole kuulunut, mihin Hessian kirkkovakka on joutunut. Penttilän museoon sen tarvitsisi saada, siksi arvokas se oli.

Pitkät ajat Heikki teki siihen aikaan käytäntöön otettuja kaski-istuimia linjaanirattaita (= linjaalirattaita). Hän teki ne alusta alkaen itse. Kärryt pyörineen, itse korin istuimeen ja kaiken raudoituksen ja lopuksi maalauksen toppauksen kanssa. Niitä hän eläissään teki paljon. Talvisin hän teki kirkkoreikiä, n.k. kuppiposkisia lukuisasti. Raudoitti ja maalasi sekä koristeli maalauksellisesti. Varsinkin rekiä perät koristettiin kaunein kuvioin. Siihen Heikki oli erikoisen taitava. Myöskin savoo- eli pohjareikiä Heikki valmisti ja raudoitti.

Kirvesten terästämisessä Heikki oli kuuluisa. Hän sai jokseenkin aina hyvän terän kirveeseen. Heikin takomia viikatteita kiitettiin erittäin hyviksi. ”Tarrikenttä” (ukonpartaa kasvava) niillä niitteli kuin tyhjää. Kaikenlaista muutakin sepäntöytä hän teki ja työhön olivat teettäjä tyytyväisiä.

Vuonna 1868 hän kertoi helmikuun alusta saman vuoden elokuun loppuun saakka tehneensä yksinomaan ruumisarkkuja. Silloin raivosi lavantauti (Jämpöönen tauti) pitäjässä. Tässäkin kylässä kuoli joka asumuksesta henkilö, useasti montakin tämän kevään kuluessa. Tämä ruumisarkkujen teko jo osoittaa kuolonuhrien suuren luvun. Ja

olihan kylässä muitakin, jotka kirstuja tekivät.

Kaike sen lisäksi, mitä olen Heikistä kertonut, tulee vielä mainita, että hän paljon joutui matkustamaan, nim. ajaessaan rahtikuormia. Siihen aikaan kun hän oli parhaillaan, ajettiin hevospelein Kristiinasta Tampereelle tavaraa vuodet läpeensä ja tuotiin Tampereelta Kristiinaan Näitä kuormia Heikkikin ajoi monen monia. Ostipa välistä silakoita Kristiinasta ”tiinullisen” ja vei Tampereen torille myytäväksi. Olihan sekin niukkaa ansiota. Toisinaan hän matkasi aina Hämeenlinnaan saakka. Kävipä kerran Haminassakin asti. Siinä nähtiin sitä oli matkaa. Mahtoi todella maistua puulta, kun sai istua kököfellä näin pitkät matkat kärrykorilla. Vaikka eiväthän vanhat miehet kuormain päällä istuneet. He kävelivät hevosen rinnalla ja painoivat lujaa aisasta, kun kuormia ylämäkeä kiskottiin, sellaisia kuin Vatulan ahde Hämeenkankaalla, joka mainittiin pahimpana Tampereen matkalla.

Heikille ei oltu suotu lapsia. Yksi ainoa tytär heille syntyi, joka eli vain päivän. Mutta en koskaan kuullut hänen siitä kärsimättömänä puhuvan.

Monta iltaa hän istui luonani, kun hän suuressa salaisuudessa toi vähän säästöjensä talletettavaksi Säästöpankkiin. Minä olin hänen uskottunsa. Hauskaa kyllä.

Muistan Heikin ihmettelyn, kun tohtori Jussi Laurosen kanssa kävimme hänen luonansa kyselemässä vanhoista asioista ja sanain ääntämisistä Isojoen murteessa. Että tri Laurosela olisi päässyt selville, miten ilmapirta kulkee määrättyjä sanoja lausuttaessa Heikin nenässä, pani hän pelin Heikin nenän alle ja käski lausua määrättyjä sanoja. Sitä Heikki kummasteli, että kylläpä on tarkkaa.

Paljonhan äskenmainittuina iltoina Heikin istuessa luonani pakinoitiin, mutta ikävä kyllä paljon olen unohtanut, kun en tietänyt tehdä mitään muistiinpanoja.

Monenlaisia vuodentulo ennustuksia hänellä oli. Sen mutstan huonoinpana, kun metsäkana on puussa tavelia. Sitten tulee huono vuosi. En itse milloinkaan ole sitä nähnyt, mutta Heikki kertoi nähneensä ja sen peränneen.

Monia sanansutkauksia kuului Heikillä olleen. Kun huoneessakin esimerkiksi oli tavallista lämpimämpi ilma, sanoi hän: ”Kyllä täällä tarkeenee, sanoo Ojanperän poika kun uunistattatteli”.

Tuvan sisustus oli vanhan ajan tyylinen penkkeineen ja ruokapöytineen. Seinällä raksutti ikivanha kello, jossa oli vain yksi erittäin sirosti koristeltu viisari. Sanottiin, että se oli ”Taalainmaan” kello. Hyvin täsmäinen sen sanottiin olevan käynnissään.

Tämäntapaisessa touhussa kuuluivat Heikin ja Hessian päivät, kunnes vanhuus saavutti. Voimat vähenivät. Mutta olihan Heikki töittensä kautta piirtänyt lähtemättömän muiston itsestään, että hänkin on kerran ollut täällä. Täyttänyt uskollisesti velvollisuutensa, hoitanut leiviskänsä hyvän palvelijan tavoin. Eikö siinä ole kylleiksi?

Oli syyskuun 24 päivä v. 1917. Silloin siirtyi Heikki Söderbergin rehkistä aineellisuudesta katoamattomuuteen. Hän saavutti 79 v. 8 kk. iän Minulle jäi tästä miehestä mitä kunnioittavin muisto hyvänä ystäväni ja kylänmiehenä. Vaimonsa, joka niinkään oli minulle hyvä tuttava sa elää vielä kauan miehensä jälkeen. Hän kuoli vasta maaliskuun 14 p:nä 1926 84 vuoden vanhana.

neekerien s
Elsa Carl
VÄT PES.
sid. 200 mk
Teoksesta
seitsenpäise
tä vaiheista
ni. — Yhtä
nuorten fari
tinsa — id
viä kohtalo

Walt

Saadun
Hollywoodin
Mika Walt
sesta. Walt
läismäinen
hutaampa
palkinnon s
1.000 kapp

Lää

Kolmen
mien muka
mas lääkäri
lääkäreitä
on elätettä
soittajina j
Viime vu
lijoita ollut
mukaan v.
van 72.000
4.000:lle.

RAD

Torstai
7.30—7.4
—8.00 Aar
turadio r
13.10 Hen
13.25 Ään

Julistuksen tähtäys- pistettä

pohtii kouluneuvos Matti Pesonen
Hengellisessä Kuukausilehdessä n:o
10/1949. Lainaamme kirjoituksesta
kappaleen.

Käsitykseni on, että saarnaajan ei

Kenelle säästötili on edullinen?

Säästötili on käytännöllinen ja jous-

Tullihallituksen juuri antaman tietojen mukaan oli lokakuun tuotto 7392,3 milj. mk (lokakuun 1948 5525,9 milj. mk) ja vienti 1949 8130,8 milj. mk (1948 5686,1 milj. mk).

Kemikaali- ja maataloustuotteiden omakotiasuntoa.

— KANSAKOULUPIIREISTÄ on nyt 1.200 ilman koulutaloa.

— MAAILMAN VAHVIN jänsöröijä valmistetaan Suomelle Hietalahden telakalla. Moottorin teho on 12.000 hv, jonka kehittävä 9 dieselä-

jan ilmavoimien taholta suunnitama kone on varustettu hitakalitteella, joka on erityisesti suunniteltu ylentöjä ja myrskyisiä ilmoja varten. Se ammu-

sen mukana kasettaan peli päänä ammukseen täytyy rajata. Jos se ei osu maahan niin se rajaa itsensä ja tuhoutuu.

O. W. H.

Vanhankansan "tervaskantoja" Isojoen Vanhassakylässä

IX.

Hietasen Alappu.

Hänen nimensä oli kirjain mukaan Alperina Hietanen, mutta kyläläisten keskuudessa Hietasen Alappu. Hänen työnsä ja vaikutuksensa kuuluu kansanopetuksen aikaan. Siinä hän suoritti harvinaisen sisällönsänsä elämäntyön suureksi siunaukseksi paikkakunnalle jopa paljon laajemmallekin ulottuvan, kuten seuraavassa tullaan näkemään.

Alappu ei ollut vanhakyläläisiä. Hän oli syntynyt Hongonjoelta Hongon kylästä, vaikka hänestä jo varhain tuli vanhakyläläinen. Siellä hän näki päivän valon syyskuun 16 päivänä 1842 Mäenpään torpassa, ollen siis tyttönimeltään Mäenpää. Isän nimi oli Göran (= Yrjö).

V. 1866 hän muutti sieltä Isojoen kirkolle nähtävästi pöjäksi. Seuraavana vuotena, suurena nälkävuotena 1867 hän solmi avioitton renkimies Jaakko Joonas Juhonpoika Suortin kanssa, syntynyt Isojoella elokuun 4 p:nä 1843. Kesäkuun 12 päivänä 1867 vietettiin häät vanhaan tapaan, mutta ei liene nuoren parin elämä näyttänyt ruusun hohtoaiselta, kun puute leivästä oli suuri ja lavantauti ravivosi hirvittäväällä voimalla vieden hautaan lähes kolmannen osan Isojoen väkiluvusta vuoden 1868 alkupuoliskolla.

Ei ole tiedossani, mikä seikka vaikutti sen, että pariskunta vuonna 1871 muutti Vanhaankylään Hiedan torppaan Granlundin, eli nykyisen Kankaan talon maalle. Muuten täytyy ihmetellä, miksi torppaa ruvettiin sanomaan Hietaseksi ja Jaakko Suorttia Hietasen Jaakoksi, kun näkyy, että torppa oli nimeltään Hietan, talpon Hietan, Hiedan . . .

Tämän torpan emäntänä Alappu

suoritti elämäntyönsä, josta jo edellä mainitsin.

Alappu ei ollut tavallinen torpan emäntä. Että hän uskollisesti ja taitavasti hoiti perheen emännän toimien kuuluvat tehtävät, pystyi hän sellaiseenkin työhön, johon vain kykenivät nim. lasten opettajaksi saamatta mitään valmistusta tehtäväänsä. Hän oli saanut Jumalalta erikoiset luontaiset lahjat ja avut sitä varten.

Kohta pian sen jälkeen kun hän oli muuttanut Vanhaankylään, hän rupe- si opettamaan kylän pienokaisille lukutaidon aakkosia. Vähitellen Hietasen Alapun koulusta kasvoi suuri koulu, vaikka pieni oli koulusali, mutta mahtui tupaan penkeille istumaan

joskus 30:kin oppilasta, joiden joukossa tyttöjäkin, mutta enimmäkseen poikajoukkoeita, sellaisia, joita ei kotona saatu oppimaan. Välistä äiti toi vitsan kanssa poikaansa Alapun kouluun, kun polka oli kotona välttänyt: "En minä joukkaa Hietasen Alapun kouluhun mee". Kai vanhemmat kaiken aikaa huomasi, että tässä koulussa lukiutaito pantiin hyvälle alulle. Edempää olevat oppilaat saivat vielä lisäksi kortteerinkin tässä ahtaassa tuvassa. Sinne heidän vanhempansa toivat ruokat, ja Alappu keitti välistä, isommankin määrän perunoita, vellillä y.m., josta kaikki saivat osansa. Se oli Alapun "koulukeittoa". Eikä tässä koulussa ollut kesälomaa ollenkaan. Sitä pidettiin kesätalvet. Ja kun osasi auttavasti lukea aapinsensa ja katekismusta, niin sai "päästötodistuksen", ei tosin kirjallista. Kerran sanoivat Hongonjoelta-kin asti olleen kolme poikaa Alapun koulussa kokonaisen vuoden, ehtivät kotonaan käyneet. Kai sinä ajassa jo

jotakin oli oppinut. Mutta oli heitä Kristiinastakin asti ja Lapväärtistä, nimittäin suomalaisten lapsia. Niin-ikään oli heitä Karjoelta, varsinkin Ohriluoman kylästä, joista kuuluisimmiksi olivat tulleet Nokkijan "poijat" mahdolloman sadatuksensa vuoksi, mutta jonka Alappu kyvykkäänä opettajana oli tyystin saanut loppumaan.

Tässä alkuopetuksessa sitä on aina kysytty ja kysytään taitoa ja ennenkaikkea kärsivällisyyttä. Mutta sitä näytti riittävän Alapulla, kun hän seitsemänkin vuotta opetti erästäkin kovapäistä poikaa, jonka lahjat olivat äärimmäisen heikot. Ei auttanut senkään, että Alappu lupasi kairata päähän reikiä ja panna aakkoset sen kauttamieleen. Eräälle työlle hän oli kerran kyllästyksissään sanonut: "Paanny flikka liinaanen päähäs, minä vien sun navettahan kytkyvelle". Hän oli myöskin ollut niitä herran heikoimpia.

Alappu ei opettanut tavaamaan niinkuin vanhemmat 1870 ja 1880 luvulla vielä tekivät, että sanoivat a—sano—a, i—sano—i j.n.e. Eli Alappu hyväksynyt sellaista tapaa. Hänellä oli nykyaikainen ääntämistapa, siksi hän toivoi, ettei hänen kouluunsa tuotaville lapsille ollenkaan olisi opetettu aakkosia kotona. Yhdessä täällä sitten tavattiin Alapun johdolla joskus niin kovasti, että tavaaminen kuului maantielle asti, joka kulkee noin 100 metrin päässä. Yksi tunti oli päivä-lisäaikaa ja kun oli syöty, niin piti "huilata" päälle, usein maaten lattialla pitkinään. Toisinaan pantiin koulutuvan penkit sivuille ja saatiin telmättä minkä kukin voi. Ei yksikään saanut olla laiskana. Piti väsyä telmässä. Enemmän ei laikattu. Kun maa oli sulaa ja varsinkin kesällä tehtiin retkiä lähiseen metsään, välistä käytiin Vittahossa saakka ja tuotiin kiviä puiden oksia y.m. poltopuiksi kotiin vaha täyteen. Talvella saatiin suojausella säällä mennä lumipalloille. Opettaja itse oli mukana. Se kuului olleen lystikkäintä, kun sai opettajan selkään oikein lujaa mä-

tä lumipallolla. Ei tässäkään leikissä laiskureita suvaittu. Niin kauan oltiin, että tuli väsymys ja kaikkiivat istua rauhallisina koulunpenkillä. Monia muitakin keinoja oli hänellä ollut joukkonsa kurissa pitämiseksi. Hyvin hän sinä menestyi. Kun itse olen Alapun oppilaita, muistan sen suuren kunniotuksen, joka meillä silloisilla oppilailta oli Alappua kohdattaan. Me omankyläiset olimme koulussa omin eväinemme ja kävimme kotona yöstä. En muista kellon aikaa, tarkoin, milloin lukemis- ja tavaamis-harjoitukset alkoivat aamuisin, mutta lienee ollut kello 9. Kahdenoista aikoina syötiin ja levättiin. Noin 3 ja 4 alkoina iltapäivällä lähettiin kotiin seuraavan päivän läksyä tavallemaan ja ne, jotka osasivat lukea, heille Alappu myös pani läksyt.

Ihmeelliset voimat Alapulla oli, kun en muista hänen milloinkaan sairastaneen. Kun hänelle syntyi sinä aikana, kun miehensä Jaakkoo oli kotimaassa, seitsemän lasta, neljä tyttäitä ja kolme poikaa, niin koulunpidon ohessa tämänkin parvan kasvataminen vaatii oman huolensa ja osansa tältä tarmokkaalta lasten ystävältä. Jokaisen täytyy myöntää hänellä olleen erittäin suuren rakkautta lapsiin, kun hän niiden hyväksi uhraisi elämänsä tuoreimmat voimat, kun hänen miehensäkin lasten vielä ollessa verrattain nuoria, lähti Amerikkaan ja on siellä kuollut.

Miehensä Amerikkaan meno pani Alapun opettelemaan kirjoitustaidon ja kun ei ollut kirjoitustyövälineitä, niin hän on kertonut opetelleensa luodasta otetulla riskulla lumen kirjoittelemaan kirjaimia. Näin hän oli saavuttanut senkin taidon ja ryhtyi itse kirjeenvaihtoon miehensä kanssa.

Suuri on se lapsijoukko, jonka Hietasen Alappu on pannut koulussaan lukemisen alulle ja jotka ovat niinkuin itseen itseen, siirtyneet ajasta iankaikkisuuteen. Varmaan vielä jäljellä olevat siunaavat hänen muistoansa.

Palkat eivät olleet suuret, 25 penniä viikossa oppilaasta oli palkka suurimman osan hänen kouluajastaan. Mutta

kuvaavaa on sen ajan käsitys opetuksen arvosta, kun eräs emäntä maksoi Alapulle poikansa opetuksesta sanoi: "Ei se ole paljon sille, joka sen saa, mutta sille, joka sen maksaa". Moitti siis kalliiksi kierosti.

Rovasti Yrjö Alasen ollessa täällä kirkkoherrana sai Alperina Hietanen Sakari Topeliuksen lahjoitusrahastosta 100 markan suuruisen palkkion, joka vuosittain vieläkin annetaan, tosin suurempana kuin silloin, vanhoille lastenkoulun pitäjille.

Kun sitten kansakoulu kylässämme alkoi toimintansa, vähäni Alapun työ vähiin, mutta ei kokonaan. Rakkaat pienokaiset saivat käydä hänen luonaan muutamaa päivää vaille hänen kuolemaansa. Kun hän tunsi loppunsa lähestyvän, sanoi hän viimeisille lapsille, että minä olen nyt opetukseni opettanut. Ei teidän tarvitse enää tulla tänne kouluun. Eikä hän sen jälkeen montakaan päivää enää elänyt, kun tämä uskollinen palvelija sai siirtyä sinne, missä ei työ eikä vaiva rasita, luotua kaiken näkyväisen ja näkymättömän Herraan, jonka voimasta ja viisauudesta hän niin monelle pienokaiselle elämässään oli saanut todistaa yli 40 vuoden ajan. Kolean tammikuun 13 p:nä 1913 tämä siirtyminen tapahtui ollen silloin 70 v. 3 kk. ja 27 päivän vanha.

Hänen lapsistaan lienevät kaikki kuolleet. Ainoastaan Jaakko Valfrid Hiedasta ei ole tietoa, kun hän meni isänsä perässä Amerikkaan pian rippikoulusta päästyään. Valfrid oli yksi niistä kolmesta, jotka kylämme koulusta saivat päästötodistuksen 1891. Mitä tiedossani on, niin nämä kaikki lapset olivat perineet vanhemmiltaan erikoisen tiedon ja taidon janon ja kyvyn omistaa niitä. Tämä kyky näkyy jatkuvan vielä kolmanteen polveenkin saakka.

Omasta puolestani tahdon lopuksi kiittää tätä vanhaa opettajani siitä kylytyöstä, josta minäkin tuloin osalliseksi. Hänelle, jos kenellekään, on kerran kuuluva sanat: "Sinä hyvä ja uskollinen palvelija, mene Herrasileon."

SUUPOHJAN SANOMAT

SUUPOHJAN SUOMALAISTEN ÄÄNEKANNATTAJA

N:o 88

Lauantaina joulukuun 10 p:nä

1949

SUUPOHJAN SANOMAT

Lehti ilmestyy keskiviikkona ja lauantaina aamulla.

TOIMITUS:

Kristiina, Koulukatu 4.
Puhelin 77.

Vastaava toimittaja:
Y. Linna.

Puh. 162.

Toimitussihteeri:
V. Paavola.

KONTTORI:

Kristiina, Koulukatu 4.
Puhelin 77.

Avoimna klo 9—16.
Postisiirtotili 68471.

ILMOITUSHINNAT:

Tekstin jälkeen 12:—, tekstin edellä 14:—, tekstissä 17:— palstamillimetriltä. Kuolinilmoitukset 12:— mm. Vuosi-ilmoitusmaksu 400:—, Kihlaus-, syntymä- ja vihkimäilmoitukset 300:— kpl. Pienin ilmoitusmaksu 120:—.

Ilmoitukset jätettävä konttoriin 2

Asianaajaja

Pormestari ja varatuomari
TORSTEN R. LUNDBERG

AXEL A. HERLIN

Varatuomari

Kristiina, Koulukatu 9. Puh. 36.

Suupohjan Lakiasiantoiisto

Kauhajoki, kk. Puh. 265.

Asianajotoimisto

KIVINEN & IMMONEN
Vaasa. Puh. 2351 ja 3785.

Asianajotoimisto

Nyt Itäpuoli sai sen MAITOKAUPAN

K kaikkea ruoka- ja sekatavarakaupan alaan kuuluvaa edullisesti. Hyvällä ja nopealla palvelulla toivon saavuttavani suosionne.

MAITO- JA SEKATAVARAKAUPPA "ITÄPUOLI", om. Paula Johansson.

Rakas pienokaisemme

Kauko Johannes Mäki-Heikkilä

synt. 22. 9. —49, kuoli 5. 12. —49
Lapväärtissä.

Syvästi kaivatun:

Äiti, isä ja veljet.

ELOKUVIIN

BIO DUX Kristiina
Puh. 97 ja 248

Kaupungin työttömyys- tilanne.

Kaupungissamme on tällä hetkellä työttömyyskortistoon merkittyjä työhön pyrkiviä kaikkiaan 88, joista 68 on sijoitettu työhön, loppujen 20:n odottaessa työmahdollisuuksia. 11 on odotuslistalla ja 16 on merkitty väliaikaiseen kortistoon, hylättyjä hakemuksia on 13. Uusia

suus haudoilla päättyi yhteisesti laulettuun virteen Oi kuningasten Kuningas.

doilla päättyi yhteisesti veisattuun virteeseen Jumala ompi linnamme.

tiin molemmat tavanomaisesta valtuutetuista, kouruun rikkomuksesta ja juopumuksesta, mutta juttu lykättiin.

lunopettaja Kari Bertel Blombergille lehtorin arvonimen ja arvon.

lehtorin arvonimen ja arvon.

O. W. H.

Vanhankansan "tervaskantoja" Isojoen Vanhassakylässä

X.

Haarmoon Markku.

Saunen kertoa hänestäkin, vaikka hän onkin isäni, sillä hänellä on ollut tämän kylän kehityksessä huomattava osuutensa. Virallisesti kirjoitettiin nimi Markus Haaramo, mutta lapsuutensa aikana kyläläiset nimittivät talon Haarmooksi. Ja kun isännän nimi oli Markku, käytettiin siitä otsikkona olevaa nimeä.

Seitsemänentoista sataluvun loppupuolella on talon perustanut Abrahaminiminen Penttilän poika, mutta ei hänellä nimitetty Penttiläksi, vaan hän oli Abraham Haaramäen kangas.

En ole saanut selville, kuka nimen on vääntänyt Haaramoksi. Esimerkiksi siinä alkuperäisessä luettelossa, joka on hallussani ja jossa luetaan, miten paljon kunkin talollisen oli tuotava nykyisen kirkkomme rakentamiseen hirsitä, lautoja, paanuja y.m., on käytetty nimeä Haaramäen kangas. Luettelo on vuodelta 1828. Se siitä.

Abraham, josta olen kuullut vanhaisten käyttävän nimeä Aapa, rakensi talonsa Susivierun päälle, josta sen 1840 tienoissa Aapan poika siirsi nykyisen maantien varteen, missä isäni syntyi marraskuun 28 päivänä 1844 — 105 vuotta sitten. Isänsä nimi oli Matti ja äidin Liisa, kotoisin Siiroolta. Isäni oli vanhin lapsista, joita oli kolme, kaikki poikia, Markku, Vihtori ja Jaakko.

Isäni nuoruus kuului kotitöissä ja askarteluissa. Mutta jo varhain hänessä ilmeni suuri tiedon ja taidon harrastus, josta hän kertoi minulle. Varsinkin luonnontiedolliset ja tähtitieteelliset asiat kiinnostivat hänen mieltään. Ja kun nuorin veli, Jaakko varttui, niin häneen tarttui samallaiset harrastukset. Veljekset hankkivat yhdessä mainituille aloille kuuluvaa suomenkielistä kirjallisuutta, jota ei tosin paljon ollutkaan. Vaan isä ja äiti moittivat poikain kirjain ostamista, niin he hankkivat silloisen Stielerin koulukartaston sillä tavalla, että panivat vieraan jouluaattona sen ajan tavan mukaan ovenraosta

viskaamaan joululahjan tupaan. Niin saivat pojat kartaston muka ilman — se oli "juhulaklaffi".

Tähtitieteellisiä asioita käsittelevää kirjallisuutta koetettiin hankkia ja tutkittiin tarkoin. Muistan pikkupojasta saakka, että isä puhui usein tähdistä ja mainitsi näiden nimiäkin, kuten Venus, Jupiter, Merkurius y.m.

Veljensä Jaakon kanssa he yhdessä rakensivat kojeen, jolla havainnollisesti näytettiin epäuskoisille, miten maa kiertää auringon — ja samalla akselinsa ympäri. — Siis tavallaan "Tellurio". Kojetta oli käynyt katsomassa jokseenkin jokainen kyläläinen pudistellen monet epäuskoiset päätänsä. Jotkut vanhat eukot, kuten esim. Markuksen Miina, pitivät sitä Jumalan pilkkana ja vihasuivat, kun sellaista heille esitettiin. Lapsena ollessani tuo koje vielä oli tuvan ullakolla jokseenkin ehjänä, mutta nyt siitä ei ole paljonkaan jäljellä.

Varhain hän opetteli kirjoitustaidon. Hän opetteli sen v. 1835 painetusta Abe kirjasta, joka oli Viipurissa painettu Clonbergin tuona. Tässä aapissa oli kirjoituskirjaimet ja kokonaisilla luvuilla laskuesimerkkejä kaikilla neljällä laskutavalla.

Olen maininnut Toivosen Jussista kirjoittaessani, että Kaivo-ojan päässä näihin aikoihin pidettiin pyhisin tavallaan kirjoitus- ja laskukoulua, jossa isänikin oli yhtenä opettajana. Hän saavuttikin kylän kirjoitustaidon, niin että hän pystyi kokoonpanemaan varsinkin myöhemmällä iällä sanomalehti-artikkeleita. — Tämän johdosta muistuu mieleeni eräs hänen kirjoituksensa Kaiussa. Se oli pantu "Yleisön osastoon" ja moitittiin siinä Isojoella olevan apt. Sandlundin aikanaan omistaman haara-apteenkin hoitoa. Siinä sanottiin, että täytyy olla yökunnissa kirkolla, ennenkuin apteekista mitään saa. Oi! kai huolimaton hoitaja vai oliko morfinisti, sitä en enää muista. Kun tämä oli lehdessä samalla, niin puolipäi-

vän aikoina apt. Sandlund menee raitain kotini sivuise yksinään kirkolle. En tiedä muuta tästä, kuin sen, että ainakin jonkun aikaa taas aikanaan sai rohtoja, ettei kirkolla tarvinnut yökunnissa olla.

Kaiken tämän kirjallisen harrastuksensa ohella isäni varttui kohtalaiseksi puutyömieheksi, jopa jonkun verran pystyi pajassakin takomaan ja raudoitamaan tarvittavia esineitä. Itse hän valmistoi kirkkoreetit, savoreetit ja parireetit y.m.. Paja oli silloin keskellä mäkeä. Myöhemmin se vietiin toiselle puolelle maantien Vainion talon maalle. Vuonna 1877 sai isäni vanhemmiltaan puolet taloa eli 1/8 manttaalin suuruisen osan. Koko talo oli silloin 1/4 manttaalin suuruinen. Toisen puolen sai Vihtori-niminen veli oikeastaan Juha Vihtori synt. 1849 ja kuoli 1912. Talo jaettiin sovintoajalla heidän keskenään ja sellaisena he kumpikin jättivät sen lapsilleenkin. Vasta 1911—12 tienoissa se on laillisesti jaettu.

Talonsosassa ei ollut suuria peltoaloja eikä suuria tekomaataakaan. Mutta kaikki mitä sopii jo isäni aikana kuokittiin tai auralla käännettiin pelloksi. Kaivo-ojan korvessa raivattiin kiviseen mäkeenkin peltoa, jota olin rippikoulun ikäisenä vääntämässä rautakangen kanssa.

Suurimmat heinämaat saatiin Riihijärvestä, joka siihen aikaan kasvoi mahtavaa kortetta ja saraa. Täältä saadulla heinääärällä vietiin talven yli 6—8 lehmää. Hevoset saivat jokitörmistä ja myöhemmin ketopeltoheinät jokseenkin kaikki. Ei niitä kuulemma kannattanut lehmillä syöttää.

Isäni korjasi pääriivin kivijalkaa, kun rupean muistamaan ja kivet hankki Koskenniskan Jaakkoo. Ei tämä kai olisi jäänyt muuten mieleeni, mutta kun isäni täytyi haastaa hänet kärkeäni, ennenkuin Jaakkoo täytti sitoumuksensa. 1891 vietiin asuinrakennuksen eteläpää n.k. vanha tupa pois ja pantiin uudestaan kuntoon n.k. porttipieleen. Tilalle rakennettiin uusi pitempi rakennus, johon tehtiin tavallista suurempi tupa (=sali) ja keittiö.

Mainitun vuoden keväänä sain päästötodistuksen kylämme kansakoulusta joka ensimmäistä vuottaan silloin toimi Oskari Viitosen talossa. Tämän vuoden kesä oli tavattoman kuiva. Koko kesän näkyi metsäsavuja idästäpäin. Sarvituoman kylässä Ylisen talon mailia sa-

nottiin kytenen kulo koko kesän.

Mainitsin kylämme kansakoulun. Isäni oli sen saamisessa Oskari Viitosen kanssa puuhan alkuunpanija. Kirkolle oli kansakoulu alkanut 1886 toimintansa ja isäni oli sen perustamista aina kannattanut ja sinne minutkin 1887 syksyllä vietiin alkamaan koulunkäyntini. Mutta pitkä oli tähän kouluun ja se kai synnytti ajatuksen: miksei kansakoulua voitaisi perustaa omaan kylään. 1890 syksyllä koulu sitten alkoi syysk. 24 p:nä. Kun tämän kirjoituksen puitteisiin ei oikeastaan kuulu koulumme historiikki, kajoan siihen vähäisen vain.

Edellisestä huomaa, että tietoa isäni tahtoi kylän ja omille lapsilleen hankkia. Koulun ensimmäisenä johtokunnan puheenjohtajana oli talokas Kaarle L. Lino ja hänen jälkeensä tuli isäni johtokunnan puheenjohtajaksi. Muistan 1890 luvulla, kuinka paljon hänellä oli huolta siitäkin, että kouluun saataisiin opettaja, kun he olivat monta vuotta väliaikaisia. Kun 1902 pääsin seminaarista ja hain tänne, ja tulin valituksi, olin näet ainoa hakijakin, niin loppu: isän huolet täältä osalta. Vanhankylän kansakoulun johtokunnan puheenjohtajana hän olikin lähelle 30 vuotta.

Isäni oli aikanaan monta vuotta n.k. kirkkoraadin jäsenenä. Kirkolliskokoukseen hän oli Isojoen seurakunnan edustajana valitsemassa edustajaa, aina vuoteen 1908 asti vuodesta 1886 alkaen, jolloin hän ensimmäisen kerran oli sitä valitsemassa. Muuten hän oli syvästi uskonnollinen ja vakava mieleltään. Harvalla oli se sunnuntai, jolloin hän ei olisi ollut kirkossa, vaikka matkaa oli 15 km. Varhain hän näkyi olleen seurakunnan pappien hyvä ystävä. Jo ensimmäinen Isojoen kirkkoherra Johan Liljeblog oli hänen ystävänsä. Usein isäni kuului vierailleen pappilassa puhumattakaan seuraavasta kirkkoherrasta Gustaf von Essenistä, jonka muistan koko perheineen aina uudenvuodenpäivän iltana vierailleen kotonani. Taisi olla hartaushetkiäkin. Sisäisen uskonnollisen taistelunsa aikana näkyi hän olleen lahjakkaan nuorena kuollen helsinkiläisen pastori Kleofors Imanuel Nardlundin kanssa kirjeenvaihdossa, koska sellaisia kirjoituksia on löytynyt isäni papereista. Tältä hän on saanut hyviä rauhoittavia neuvoja sisäisiin kamppailuihinsa. Kaikkein jälkeimpänäkin täällä pappaina olleisiin jatkui tämä hyvä

suhde lukuunottamatta A. W. Ståhlkammaria, jonka väliltä, ikävä kyllä, oli seurakuntansa kanssa poikki.

Isäni meni naimisiin Saara Maria Luomansuun kanssa (myös joskus näkyy olleen Torshy). Helluntaina 6 p:nä kesäkuuta 1876 oli heidän vihkiäispäivänsä. Häät vietettiin Haaramossa tavalliseen vanhaan tapaan hojajakoiden kuten silloin tehtiin. Avioliitosta syntyi kolme lasta. Ensimmäinen, joka oli tytär kuoli parin viikon vanhana. Me kaksi poikaa olemme vielä elossa. 1907 isäni antoi nuoremmalle pojalle Jaakolle talon, mutta hän on siitä muuttanut nykyiseen Myrkyntylään 1910.

Muistan, että isäni minun nuoruusvuosinani usein sairasti. Usein hän oli suuressa tiinussa kuumassa vesihöyrystä istumassa. Tiinun päälle heitettiin hurstilakana, ettei höyry olisi heti nousu ilmaan. Toisinaan oli juuseen Kaisa "kupittemassa". Vanhemmalla puolella ikää ei hän enää sairastellut.

Isäni nuoruusaikana oli vielä karhuja laajoissa korpimaissa. Hän kertoi, että eräänäkin kesänä 1860 luvulla täytyi hänen setänsä Jaakon kulkea karjan mukana metsälaitumella Riihijärven takana. Hänellä oli jyrkeväärtinen keihäs varalla kun hän lähti lehmäin perässä. Keihäs oli taottu omassa pajassa ja laskettu tahkossa teräväksi. Monena päivänä hän oli nähnyt karhun, joka oli paiskinut puupökökelöitä maahan ja kynsinyt kuusten kytkiä ja mörssiä voimakkaasti. Silloin lehmät olivat koontuneet yhteen ja kamalasti ulisseet sekä asettuneet ympyrään niin, että päät oli kaikki ulospäin, takapuolet oli yhdessä. Hyvä puolustusasento siis. Ei ollut karhu uskaltanut, tulla kun mies oli lähellä.

Isäni teki paljon myöskin Tampereen matkoja nuoruusvuosinaan. Vietiin Kristiinasta ulkomailta tullutta tavaraa, kuten "pummulipaalia" y.m. ja tuotiin Tampereen tehtaista taas Kristiinahan laivattavaksi ulkomaille. Toisinaan hän oli ostanut silakoita ja suolannut ne suureen "tiinun" ja vienyä Tampereen torille myyden ne siellä. Kerron muistaessani isäni kertoman jutun tällaiselta matkalta.

Täältä oli kerran myöskin Pato-Heikki isäni kanssa vienyä kaloja Tampereen torille. Hämäläinen kysyi Heikkä: "Mistäs kaukaa ollaan?" Heikki

mäinen on vanhan merimiehen rakkauspäivä ajanvietettä.

vastari: "Isoostajojesta." Hämmäläinen oli ihmetelleyt ja sanonut: "Vai tuollaisia vesieläimiä siellä Isoosjojes kasvaa." Heikki oli isälle tuumannut: "Ei hän enää toista kertaa sano niin."

Edellä on jäänyt mainitsematta, että isäni oli jo aikaisin, harjaantunut aikatautavaksi maalariksikin. Hän maalasi kotitarpeiksi ja kyläänkin. Maalin valmistamista varten hänellä oli iso n.k. maalikivi, jonka pinnalle hän pani maalijauheen kaataen sen päälle "liinöljyä" ja erikoisesti siihen valmistetulla käsitteillä sekoitti jauheet ja öljyn sekaisin hienoksi seokseksi. Häntä käytettiin paljon valmistamaan punamaalia taloissa, kun taloja punattiin. Hänen valmistamansa maali pysyi hyvin kauan värillään seinässä.

Vielä on mainittava, että isälläni oli musiikkiharrastuskin, koska hän jo 1890 joulukuksi osti Teuvalta urkuharmoonin Jaakkö Rahmastolta. Sen opin alan varhain oppinut soittotaidon. Itse hän opetteli yksinään soittamaan. Vaikka ei hänellä erikoista nuottikortta eikä -ääntä ollut. Veisasi hän usein kuitenkin virsiä ja lauloi Siionin kanteleen lauluja.

Kun edellämainitulla vuosikymmenellä oli perustetussa kansakoulussa alituinen opettajapula kehoitti isäni kerän minua lähtemään seminaariin. Tämän kehoituksen johdosta v. 1898 sinne lähdinkin. Siinäkin ilman hänen rakkautensa tietoon. Myöhemmällä iällä hän luki paljon ja hankki Meurmanin sanakirjan sivistyssanojen ymmärtämistä varten. Perinpohjin hän tutki Lutherin kirjoittaman kirjan "Apologeettisia esitelmiä". Tämän kirjan hänelle rov. O. J. Caselius lahjoitti. Kristinuskon puolustukseksi. Tämäkin osoittaa harrasta tietouden etsimistä.

Isäni on jättänyt minuun kunnioitetun muiston hyvästä isästä, joka ei turhista rähissyt eikä moittinut, mutta joka ymmärsi nuorisonkin pyrintöjä ollen itse esimerkkinä esim. "raittiusasiassa ja myös Nuorisoseuran pyrintöjä suosi, koska hän kinkolle asti vei hirsistä, kun sinne rakennettiin nuorisoseuran taloa. Vähitellen riutuivat voimat ja siirtymisen ajasta iankaikkisuuteen tapahtui poikansa Jaakon luona Myrkyssä marraskuun 3 p:nä 1924 lähes 80 vuoden ikäisenä.

tiedoi puolit hyönt jainta konse ta se 22.00 uutise ella". 22.50 näyte Ma 7.3 —8.0 luradi jelma Oiva rinne. 17.00 ninkii n:o ? Tänä ja ilt Tans konst ovat rahar doitu rin r musii T 7.3 —8.0 uradi Laste levyn Liisa ja. (Tauk levyji Työe Esitel misee tuom nään. iltauu

Varoitus.

Helsingin virtaa nykyisin maaseudulta aina pohjoisimpia seutuja myöten työnhakuun runsaasti nuorta ja vanhempaa väkeä. Nämä työnhakijat joutuvat täällä hyvin vaikeaan asemaan, koska töitä ei ole nyt saatavissa, ei myöskään rakennustöitä. Ja mikä pahinta: he jäävät täällä taivasalle, koska kaikki pommisuojaftkin ovat ylettömän täynnä, puhumattakaan siitä, että täällä saisi asuntoa asuinhuoneissa. Ellei siis tänne alkovalla

Terveysurheilijoita Suomessakin.

Meillä on liian paljon surullisia esimerkkejä siitä, kuinka pinnalle päässeet urheilijat muuttuvat tuloksia tehtaileviksi koneiksi tai diivoiksi, jotka aliarvioivat työpaikkansa ja jättävät ammatillisen tai opinollisen kehityksensä. Aivan rian vähän on Heikki Savolaisen tapaisia "terve sielu terveessä ruumiissa"-ihanteen toteuttajia.

Kirjallisuus ja taide.

Karisto Oy:n joulujulkaisut.

Joulutunnelma, kirjallis-taiteellinen loistojulkaisu, on ollut joululehtien valtio jo ensimmäisen maailmansodan edellisvuosista lähtien Upean julkaisun hinta on 100 mk.

Maailman Joulua monipuolinen sisäl-

sen vastuuntunnon on kuitenkin uskottava, että ne eivät anna sosiaaliministeriölle aihetta ryhtyä ojentelemaan riiden sosiaalista omaatuntoa.

akatemian muodostama komitea. Kulkupailuajka päättyy helmikuun 1. p:nä 1950 ja tulokset julkaistaan maaliskuun 15. p:nä 1950.

rammut toimeen" ja sen jäsenet ovat samalla ryhtyneet noudattamaan waerlandismin mukaista kasvissyöntijärjestelmää.

O. W. H.

Vanhankansan "tervaskantoja" Isojoen Vanhassakylässä

XI.

Viertolan Jaakkoo.

Kuten edellisessä muistelmassani jo mainitsin oli Haarmoon veljeksistä nuorin Jaakkoo, siis Haarmoon Jaakkoo. Syytä, miksi hän hylkäsi tämän vanhan sukunimensä, ei ole tullut aikanaan häneltä kysytyksi. Myöhemmin hän nimekseen otti Viertolan, vaikka senkin nimi kuului olleen Erkkilä enemmän. Näyttää, että veljeksillä Markkulla ja Jaakoolla jo aikaisin oli samat tiedon ja taidon harrastukset.

Jaakkoo oli kesän lapsia, sillä heinäkuun 10 p:nä 1853 hän näki päivän valon ensi kerran. Talon tanhuvilla ja jokirannoilla sekä törmillä oli mukava poikasena liikuskella ja talvisin laskeella. Keväisin katsella valtavia jääpatoja, jotka mennä rytisivät alas merta kohden. Saipa toisinaan jäälautoilla purjehtia pitkiä matkoja, veden vähentyessä ruveta onkimaan kalaisasta joesta jos joitakin kaloja ja asetella mertoja koskien rannoille, joista aamuisin välistä sai kantaa laukullisen kaloja kotiin. Myöhemmin kevään kuluessa, kun vesi väheni ja varsinkin hauet ja lohet rupesivat liukumaan alavirtaan, tehdä kivipatoja laskujen asettamista varten, joista kerrankin sai kantaa rannalle lohivonkaleen, jota ei tahtonut

jaksaa vähäisillä voimilla kantaa. Siihen aikaan eivät 10 kilon lohet olleet harvinaisia. Pojan miestyessä tuli vuoro lähteä metsälle. Paulat ja loukkaat asetettiin lintujen jopa oravienkin päälle. Eipä pauloja silloin viritetty ainoastaan syksyisin, niitä oli talvisinkin varsinkin sellaisen kuusen alla, joiden oksat kaartuivat alas maahan asti. Sinne paula tai loukas viritettiin ja aseteltiin yleimmille oksille kuusen havuja tai erityisille orsille suojakatosiksi. Moni saalis silläkin tavalla saatiin. Mieluisasti Jaakkoo hiihteli talvisin pyydyksiään kokemassa ja jäniksen lankoja asettamassa. Pian tuli knallipyssyn vuoro. Sekin hankittiin — suustaladattava tietenkin — "fänkkipannuiset" rupesivat jo käymään harvinaisiksi. Luodit Jaakkoo valoi lyijystä itse tehden sitä varten erikoiset "formut". Pyssyineen ja koirineen hän sitten samosi metsiä ampuen syyspuolessa lintuja ja sitten oravia, kun niiden turkki oli kelvollinen. Ensimmäisten lumipeitteiden aikana Jaakkoo tarkasteli jäniksen jälkiä n.k. "makoojälkiä", jotta voisi "kiertää" jäniksen ja ampuu maakuulta. Se olikin jännittävää työtä. Mutta kaikkein jännittävintä oli ollut

olla "mettoon kiimas". Kun hän — niin hän minulle kertoi — oli ollut Kaivojussin kanssa "mettoon kiimas" niin, kun hypättiin metson laulun mukaan lähemmäksi sitä, niin vetisessä rämkössä Jussi pidätti aina mättäälle ja hänen täytyi jäädä seisomaan Jussin seljän taakse veteen. Se häntä oli aikalailla harmittanut, kun ei saanut hiiskahtaakaan eikä liikkua. Niin tarkkaa hommaa se oli.

Että pyssy oli Jaakoolle rakas, todistaa sekin, kun hän sairasti lavantautia eli n.k. lämpööstä tautia — niin hän tahtoi, että pyssy olisi aina hänen vieressään vuoteessa. Kun se pantiin usein seinälle naulaan haki Jaakkoo sen sieltä vuoteeseensa. Tästä taudista kertoi isäni, että kun Jaakkoo sitä sairasti, niin hän kerrankin pyysi saada mennä "plyijymaahan" ottamaan itselleen lyijyä. Kun hän ei lakannut sitä "raunuamasta", käskettiin hänen mennä sitä hakemaan. Jaakkoo lähti vuoteestaan kävelemään tuvan perälläolevaa ruokapöytää kohti, mutta lysähti lattiaan, ennenkuin ehti saada pöytään kiinni. Se oli hänen "plyijymaansa". Kerran hän nauroi kovasti vuoteessaan. Kun äitinsä kysyi syytä nauruun, sanoi Jaakkoo: "S'on niin sukkela, kun maitiua pussihin juoksee."

Tästähän edellisessä kirjoituksessani isästäni, kerroin hänen ja setäni Jaakkoon yhteisistä tiedon harrastuksista ja kojeesta, jonka he yhdessä tekivät näyttääkseen havainnollisesti, miten maa kiertää auringon ja samalla akselinsa ympäri. Tätä kojetta tehtiin kauan.

Sen aprikoinnissa vaivattiin paljon päätänsä. Kerrankin, kun Järventakaa tuotiin jotain kuormaa, kävelijät veljekset kuorman perässä miettien tekeillä olevan kojeen ongelmia, lausui Jaakkoo iloisena: "Nyt minä tiedän, kuinka se tehdään". Se oli ollut joku tärkeä niksi, jota ei vielä enemminkin oltu käsitelty, miten se tehtäisiin.

Stielerin koulukartan hankkiminen oli veljeksille ollut erittäin suuriarvoinen. Sitä tutkittiin ahkerasti ja myös muistettiin. Eikä jonkun ajan kuluttua ollut tuskin ainoatakaan tärkeämpää paikkaa maapallolla, jota veljekset eivät olisi tietäneet ja taivaan tähtikartastosta he olivat selvillä uskomattomasti. Ihmiskunnan historiaa niinkään veljekset tutkivat ja muistivat mitä olivat lukeneet.

Näin kuluivat vuodet. Jaakkookin joutui pois kotoaan toisellaisiin hommiin ja toimiin.

Tiukkaan oli perustettu "viinapränni", kuten silloin sanottiin. Pasi niminen liikemies sen perusti. Sinne Jaakkoo joutui kirjanpitäjäksi ja toimitsijaksi, koska hänellä oli hyvä käsiala ja laskutaitoa sen verran, kuin siinä toimesa silloin tarvittiin. Tämäkin osoittaa, että Jaakkoo muiden harrastustensa ohella oli hankkinut kirjoitus- ja laskutaidon jo aikaisin.

Pasin "prännis" hän oli moniaita vuosia, toimittaen viljan ostot ja lähettäen viinan tilaukset. Muutaman vuoden kuluttua meni tehdas konkurssiin. Ei kuitenkaan vielä Jaakkoon aikana.

Jatkuu.

VUDESTOISTA HETKI

taus käy helposti. Sisämaahan sijoitet-

Koska meillä vielä tavataan varsin-
kin itäisillä ja Pohjolan metsäalueilla,

Täydellinen metsänhoito ja kasvat-
vaatii hoitoalueilleen tai sanoisinko

talonpoika on rakentanut ensimmäiset
sahalaitokset. Miksei hän voisi raken-

loin viimeistään olisi maarattava pisteet
eri teollisuuslaitoksille. Sitä ennen voi-

O. W. H.

Vanhankansan "tervaskantoja" Isojoen Vanhassakylässä

XI.

Viertolan Jaakkoo.

(Jatkoo.)

Viertolan Jaakolle rupesi karttumaan jo ikääkin ja sen ohella "kylkiluun" puuttuminen aiheutti omat huolensa Jaakollekin. Mutta pianhan tuo puute loppui, kun hän Heikkilänkylän Forssista sen tuota pikaa löysi. Eikä Jaakkoo ollut vielä kuin 25 vuotias. Uuden vuoden päivänä 1879 vietettiin sen ajan tapaiset häät Jaakoon kotona Haaramossa Maria Vilhelmiina Forsbyn kanssa, joka oli iältään yhtä vanha kuin Jaakkokin. Häissä vieraili harvinainen vieraskin, nimittäin Jaakoon eno, joka juuri oli saapunut 1877—78 vuoden Turkin sodasta, johon otti osaa Suomen kaartikin ja eno Erkki Korvenkangas kuului silloiseen mainittuun kaartiin. Arvaa kyllä, että häneltä kyseltiin sotatapahtumista paljon. Kovasti hän sieltä kuului kertoneen tapauksia, m.m. kuuluisasta Gornidubniakin taistelusta.

Muuten häät kuuluivat menneen tapelluutta. Taisi olla jämerät "kenkkärit", joita riitapukarit karttoivat, eivät-ikä uskaltaneet ruveta riitaa haastamaan.

Useita vuosia nuoripari asui talon "porstuan kamarissa", kunnes he kylän eteläpäästä Kiviharjun kyljessä ostivat Erkkilän torpan. Siitä tuli heidän uusi kotinsa. Torpan nimeksi tuli tästä lähtien Viertola ja Jaakko hylkäsi, ihme kyllä, Haaramo-nimen ottaen Viertola-

nimen. Siitä alkaen häntä sanottiin kyläläisten keskuudessa Viertolan Jaakoksi.

Tässä torpassa Jaakkoo työskenteli tarmokkaasti pannen viljelykset kasvaamaan ja rakentaen uuden, ajanmukaisen kartanon. Kun tuli mahdollisuus saada torppa itsenäiseksi tilaksi, niin Jaakkoo lunasti sen itsenäiseksi.

Kun hän oli nuoruudestaan asti saanut kotonaan isältään jonkinlaista ohjausta sepän ammattiin ja kaikenlaiseen puutyöhön, rakensi hän Viertolaan myöskin kohta työhuoneen ja rupesi takomaan ja raudottamaan kyläläisille reikiä ja kärryjä ja kaikenlaista muutakin raudoitustyötä, valmistaen raudasta ja teräksestä monenlaisia taloudessa tarvittavia esineitä, m.m. lukkoja ja avaimia. Valmisteen olivat kaikki ensiluokkaista työtä.

Mutta huomattavammaksi Jaakkoo tuli valmistaessaan työtuvuunsa kaksistuimisia linjaalirattaita. Hän teki ne kokonaan itse, kaiken puu-, raudoitus-, maalaus- ja toppaustyön. Niitä hän valmisti eläissään kertoman mukaan 128:t. Hän teki niitä tilauksesta. Aina Dagsmarkista ja Lapväärtistä saakka ruotsinkielisetkin kävivät näitä n.k. trilluja tilaamassa. Kirkkorekiä hän myös valmisti ja maalasi kauniiksi. Jaakoon maalikoristeet olivat erikoisen

taiteellisia, varsinkin kirkkorekien perät alkopuolelta. Oravan hännän pitkistä karvoista valmistetut hienot siveltimet olivat hänellä käytännössä ja niillä hän veteli m.m. kärryjen aisoihin mitä hienoimmat viivoitukset. Talvisin tehtiin puutyöt ja kevätpuolella kun pajassa paremmin rupesi tarkenemaan, ruvettiin raudoitustöihin, vaikka tietysti talvellakin oltiin pajassa kalkuttelemassa, kun tarve vaati.

Lukkojen avaimista kannattaa mainita, että ne olivat usein monihaittaisia ja taidokkaasti valmistettuja. Ja kaikki hänen työnsä olivat siihen aikaan parhaita, mitä maalaissepät yleensä tekivät. Maalarina hän oli myös taitava. Itse Jaakkoo valmisti maalinsa maalikivellä. Kivelle asetettiin maalijauheet ja liinaöljy ja käsikivellä ne sekoitettiin sekä jauhettiin niin, että seos tuli hienoa. Jokin määrä räpättiä kaadettiin maaliin ja sekoitettiin siihen, että se kuivuisi pikemmin. Myöskin Jaakkoo laittoi erittäin kestäväää punamultamaalia.

Tässä aherruksessa kuluivat Jaakoon päivät eikä näyttänyt ikäkään häntä masentavan, sillä hän oli Luojalta saanut erinomaiset luonteenomaisuudet: leikkisyyden ja iloisuuden. Se ilmeni hänessä aina, kun hänen kanssaan tuli kosketuksiin.

Jaakkoo saavutti hyvän taloudellisen aseman ahkeruutensa tuloksena, mutta kyllä siihen myötävaikuttivat myöskin hänen puolisonsa Maija, joka ollen taitava perheenemäntä, osasi hoitaa taloutta tuhlaamatta. Se lienee ollut heidän suurin kaipauksensa, ettei heille ollut siunattu lapsia. Tämän vuoksi heillä oli kasvattipoika, nykyinen Viertolan isäntä, jolle he antoivat tilansa jo ennen kuolemaansa.

Kuten olemme jo edellä nähneet, oli Jaakko jo nuoruudestaan saakka poikkeuksellisen tiedonjanoinen. Tätä janoansa hän yritti tyydyttää koko elämänsä ajan. Hän tilasi ja luki saatavissa olevia sanomalehtiä. Hänen kotiinsa Haaramolle oli kuulemma tilattu sanomalehti ensimmäiseksi koko kylään, ettei ole kumma, että Jaakkookin tilasi lehtiä ja luki tietokirjoja. Jo Krimin sodan aikoina luettiin siellä Suometarta. Omaten uskonnollisen mielenlaadun oli hänen sydämellään pakanalähetysasia. Suomen Lähetysseuranomien tulivat hänelle elämänsä loppuun asti ja tämän seuran lähetyslaatikko oli aina esillä, johon pariskunta pani uhrilahjansa, usein yhteisesti huomattaviakin.

Jaakkoo kuului aikanaan monia vuosia Vanhankylän äänestysalueen vaalilautakuntaan.

Vanhankylän maamiesseura saa lukea hänet myöskin perustajiinsa. Sen puheenjohtajana vaikutti Viertola kauan ja oli innokkaasti mukana seuran pyynnöissä.

Kun v. 1898 juomalakkoliike alkoi vaikuttaa Vanhassakylässäkin, Hän yhtyi siihen. Ja kun 1901 kyläämme perustettiin Raittiusseura, tuli hänestä sen innokkaampia jäseniä ja kynänkäyttäjiä. Olipa hän joskus osallisena näytelmässäkin, saaden vilkkaat suosio-osoitukset, esittipä hän seuran kokouksissa tai iltamissa mitä hyvänsä. Seuran käsipainossa ilmestynyt "Sarastus" sai häneltä hyvää apua. Nimimerkki "Pikku Isku", jonka kirjoitukset "Vanhankylän etelä-nurkan salvokselta" herättivät aina hilpeätä huomiota mainion esitystapansa vuoksi, olivat lähtöisin hänen kynästään.

Jo v. 1890, kun Vanhankylän kansakoulua alettiin puuhata, oli Viertolan

Jaakkoo mukana. Kun huhtikuun 13 p:nä 1890 Frans Leander Penttilän talossa pidettiin perustava kokous, näemme hänen nimensä koulun perustamiskirjan alla. Ja kuinkapa muuten olisi voinut ollakaan! Olihan sydän varmaan jo nuoruudessaan hänensä pohjasta kaivannut tiedon siemeniä ja aarteita. Hän oli itse sammumattomalla innolla hankkinut tietoja ja taitoja. Miksei siis hän nyt ollut mukana, kun kylän lapsille tulisi mahdollisuus päästä tiedon ja sivistyksen lähteille. Se oli luonnollista. Kun koulu myöhemmin pääsi omiin huoneisiinsa, tuli hänestä koulun johtokunnan pitkäaikainen jäsen ja sai vaikuttaa tämän opinahjon hyväksi.

Muuten oli Jaakkoo, kuten jo edellä sanoin, leikkilinen ja tyytyväinen luonteeltaan. Hänellä oli tavaton määrä muistitietoa ja monia erikoisen mielenpintoisia juttuja vanhoista kyläläisistämme ja monista muista. Niitä olisi tarvinnut kirjoittaa muistiin. Niin ei ole käynyt. Ne ovat menneet hautaan hänen mukanaan suureksi vahingoksi.

Omasta mielestäni Jaakkoo oli harvinaisen vanhankansan mies, jonka kaltaisia on vain harvoin, joilla olisi niin kirkas ja selvä ajatuksen juoksu kuin hänellä.

Hän oli persoonallisuus, jonka suusta ei kuulunut kiro sanoja eikä muutakaan sopimatonta puhetta. Hän oli todella sivistynyt mies, joka jätti noudatettavaksi kelpaavan esimerkin meille kaikille.

Suuri oli kaipaus, kun hän helmikuun 1 p:nä 1932 siirtyi rajan toiselle puoleen 78 v. 4 kk. 21 päivän ikäisenä, iäkkään puolisonsa jäädessä jatkamaan vielä elinpäiviänsä aina yli 95 vuoden, mikä on sangen harvinainen saavutus.